

ŠLOVENSKI UČITELJ

VERI
VZGOJI
POUKU

Letnik VII.

V Ljubljani 15. septembra 1906.

Št. 9.

Razpor v družini.

Letošnje počitnice so nam prinesle začasni spor liberalnega učiteljsstva z liberalno stranko. Vsa stvar sedaj še ni tako resna, kakor morda kdo misli, ampak je le majhen prepirček med oštarijskimi brati, predno plačajo ceho. Čez nekaj dni bodo pa zopet skupaj dr. Ivan Tavčar in liberalni učitelji, to se pravi: ne ravno skupaj, ampak učitelji bodo še nekaj časa stopicali za njim, za voditeljem . . . dokler se ga bodo še ravno bali.

Torej prepirček samo, majhen prepirček, pa vendar zanimiv za naše malenkostne razmere. In kako je nastal ta prepirček? Zunanjih vzrokov ni bilo opazati in mi sodimo, da ga je povzročila samo žurnalistiška nerodnost liberalnih učiteljev, ter da slednjič že obžalujejo ta dogodek.

Ti ljudje so kakor jare »goske«, ki hočejo na vsak način veljati za »najmodernejšie« ljudi. Pohlep po »modernosti« — ne prepričanje! — jih je speljal tako daleč tja na liberalno stran, da ne morejo sedaj ne naprej ne nazaj.

»Modern« je bil boj proti »klerikalizmu« in moderni liberalni učitelji so bili ta boj in ga še bijejo danes, seveda z velikanskimi uspehi. In na Kranjskem ja v zadnjem času postalo »moderno« ropotanje proti dr. Tavčarju od tedaj, ko so razni liberalni in takozvani napredni elementi začeli zabavljati proti njemu po kavarnah in gostilnah in ga napadati v listih, kateri so jim bili dostopni. To je bil vzrok učiteljske sovražnosti proti dr. Tavčarju. In ko so vrh tega učiteljski voditelji skusili, da je Tav-

čarjev vpliv opešal tudi v deželnem šolskem svetu, da tudi tistemu več koristiti ne more, kateremu je obljubil, so sklepali, da njegov vpliv tudi — kar je res! — nobenemu več škoditi ne more. In tako napad na dr. Tavčarja ni bil čitso nič nevaren! Zgodilo se je kakor v gostilni, kjer dva fantina pijeta in se zaupno pogovarjata, a kar naenkrat poskočita in nahrulita drug drugega: »H . . . , kaj pa misliš da si!« Nato se seveda vsi gostje z zanimanjem ozro v ta dva človeka, kakor smo se mi v »Učiteljski Tovariš« in »Slov. Narod«, ki sta doslej tako idilično mirno životarila v »Narodni tiskarni«. Prvi se je oglasil seveda »Učit. Tovariš«, ki je začel kot majhen pes bevskati v dr. Tavčarja in »Slov. Narod«, ki je potem kot star oblasten sultan tudi pošteno zarenčal in renčal toliko časa, da je začel »Učit. Tovariš« pohlevno migati z repom, češ, saj smo prijatelji.

V 29. številki je prinesel »Učit. Tovariš« članek »Učitelj in politika«. O čem razpravlja, ve vsak, ako povemo, da rabi samo 43krat najmodernejšo besedo vsakega liberalca: klerikalizem, klerikalec, klerikalen. V tem članku se je rahlo dotaknil tudi Tavčarja in njegovega lista. Očital mu je stvari, ki so mu jih drugi v veliko manj izbrani obliki očitali, katero očitjanje je seveda spravil v žep. A od »Tovariša« tega očitjanja ni hotel sprejeti, ampak je nagnal liberalne učitelje z bičem. Je pač razmerje med dr. Tavčarjem in liberalnimi učitelji drugačno, kakor pa razmerje med dr. Tavčarjem in nami, oziroma našimi somišljeniki. Dr. Tavčar nikakor ne trpi, da bi mu kdo iz njegove stranke dal katero pod nos, če jo še tako zasluži. V svoji stranki hoče biti absoluten vladar. In po vsej pravici se je raztogotil zaradi napada iz krogov liberalnih učiteljev. On je za nje veliko storil, zato ga je užalila njihova nehvaležnost. On je častni član liberalne »Učiteljske Zaveze«, zato jih je tudi po vsej pravici karakteriziral: »nebroj učiteljev je trgalo okrog njega podplate, pri čemur je imel priliko spoznati, kako znajo različni učitelji drug drugega denuncirati in obrekovati.« Ali ni zadel s tem v živo. Ko bi mi kaj tacega pisali, dasi je gola resnica, o to bi bilo vika in krika! Tako očitjanje nas nobenega ne zadeva, a zadeva tiste, ki so lazili okrog dr. Tavčarja in vseh drugih članov deželnega šolskega sveta, zadeva liberalne učitelje, pred vsem tiste »voditelje«, ki so nekdaj pisali v »Tovariša«, da je sramotno laziti okoli raznih odbornikov, a sami so to delali in še delajo do poniževalne smešnosti. In ko je videl dr. Tavčar to učiteljstvo v vsej nagoti, jih je kajpada preziral, kolikor jih ni potreboval za svoje politične namene.

Liberalni učitelji se gotovo še spominjajo, s kakim prisrčnim veseljem so spremljali napade dr. Tavčarja in njegovega lista na naše somišljenike. O, to je bilo pritrjevanja in hinavskega zavijanja oči, češ: glejte, taki so! In sami liberalni učitelji so nas pomagali blatiti; vse psovke so ponatisnili v svojem glasilu. A dr. Tavčar, ta nesalonski Gorenjec, tudi njim ni prizanesel. Slekkel jih je do nazega, kakor jih je spoznal kot urednik »Slov. Naroda«, kot član deželnega šolskega sveta, kot človek, okrog katerega se trgajo podplati . . .

Ako ne verjamete, prosimo preberite še enkrat samo »Slov. Narod« z dne 1. avgusta t. l., kjer je to še vse obširneje in natančneje povedano. In za take ljudi se menda nihče ne bo pulil. Ti morajo ostati tam, kjer so sedaj, ker samo ondi je mesta zanje, a nova generacija ne sme postati taka, se ne sme dati korumpirati liberalizmu.

Že večkrat smo trdili, da je politika, ki jo vodijo »voditelji« liberalnih učiteljev, napačna in zgrešena. Nam seveda niso verjeli, a dogodki so pokazali, da noben stan v deželi ni imel tako nesposobnih voditeljev, kakor jih imajo liberalni učitelji v svoji »Zavezi«. In odtod ti neuspehi in tolika ponižanja!

Usodno je bilo takrat, ko so stanovsko organizacijo »Zavezo« postavili v službo liberalne stranke. Tisti hip, ko se je to zgodilo, je nehala biti »Zaveza« stanovska organizacija ter je postala ekspozitura liberalne stranke. »Zavezi« ni bi bila več prvo stanovska korist in blagor šole, ampak je bilo najprvo liberalizem, a vse drugo je bilo zapostavljeno. Od slovenskih učiteljev se ni več tirjalo, da so člani »Učiteljske Zaveze«, ampak od njih se je naravnost zahtevalo, da so tudi agilni člani liberalne stranke da postanejo liberalci. Žal, da se je mnogo učiteljev uklonilo in je šlo proti svojemu prepričanju z liberalci. So pač ljudje, dobri sicer, a boječi; bali so se zamere zgoraj, bali so se zbadanja svojih liberalnih kolegov, bali so se časopisja in verjeli vse, kar se jim je obetalo od liberalne stranke. Ali se jim niso slikali dr. Tavčar in njegovi tovariši liberalni poslanci kot nekaki nadljudje, od katerih pada samo zlato za učitelje?

A namesto zlata v žep, je padlo na glave liberalnih učiteljev blato.

Mi ne zamerimo dr. Tavčarju, da je to storil; on je dal ravno to, kar je imel, ker družega dati ne more.

Tako kakor z liberalno stranko se bo godilo tudi z »Zavezo«, ako ne krene na edino pravo pot stanovske učiteljske organizacije, ki pospešuje vse, kar zahteva korist stanu in slovenskega šolstva, a v izvrševanju političnih pravic so njeni člani popolnoma prosti. Seveda kaj tacega Jelencu in njegovim kompanjonom ne gre v glavo. Za nje je sedaj prvo stanovsko vprašanje: razporoka in svobodna šola. Ker mislijo, da so uredniki »Naroda« tudi tako neumni, kakor sami, jim očitajo — in to je izmed največjih grehov! — da so premalo pisali za razporoko...

Med učitelji in učiteljicami je še precej kristjanov, ki izpolnjujejo svoje verske dolžnosti, ki pa vendar slepo gredo z liberalno protikrščansko stranko. Le-te vprašamo: Ali sploh ne veste, kaj pomeni klic po razporoki, po svobodni šoli, kaj pomeni liberalna svobodomiselnost? In če veste, kaj to pomeni, če se zavedate svoje krivde, ali vam vaša vest ničesar ne očita? Ali mislite, da se res na ta način rešuje učiteljstvo? Pomislite vendar!

Na Slovenskem postaja čimdalje jasneje. V enem taboru se zbira krščansko ljudstvo, v drugem se zbirajo brezverski in protikrščanski elementi. Na sredi ne more ostati ničesar! In nemogočeje več sleherno dvoživkovanje.

Šolstvo na tretjem slovenskem katoliškem shodu.

26. - 28. avg. 1906

Veličastno manifestacijo katoliškega prepričanja je videla Ljubljana zadnje dni preteklega meseca. Nad 9000 mož je prihitelo semkaj iz vseh krajev slovenske domovine, da vzajemno dvignejo svoj glas v obrambo svojih verskih in narodnih svetinj. Naj kdo sodi o katoliškem shodu kakor hoče, tega ne more tajiti, da je bilo to zborovanje velevažen pojav v našem javnem življenju, kateremu ni najti kmalu enakega. Zato so tudi sklepi, resolucije in izjave katoliškega shoda pomenljive, ker so izraz ljudske volje, ker za njimi stoji skoraj ves slovenski narod. Naravno je pri obravnavah tega shoda šolstvo zavzemalo odlično mesto. Slovesno je protestiral na slavnostnem zborovanju govornik dr. Šusteršič proti očitaniu, da so katoličani nasprotniki šolstva in ljudske izobrazbe in izjavil v imenu vse nebrojne, navzoče množice, da žele napredek in razvoj šol vseh vrst, a dobre morajo biti, kaj sicer je po besedah Slomškovih bolje, da jih ni.

Pohvalno moramo omeniti, da se je tudi dokaj učiteljev in učiteljic učeleževalo zborovanj in z veliko pazljivostjo in vztrajnostjo sledilo obravnavam. V predsedstvo je bil izvoljen učitelj in deželni poslanec Fran Jaklič, ki je zborovalce nagovoril približno takole:

Častiti zbor! Ko smo nastopili pred šest leti z organizacijo krščansko-mislečega učiteljstva v javnost, sem upal, da se oklenejo organizacije vsi tisti slovenski učitelji, katerim je še katoliška vera sveta. Pričakoval sem tembolj, ko sem videl, kako navdušeno pozdravlja ves slovenski narod, ki se zbira pod katoliškim praporom, našo organizacijo. Menil sem, da bo dala toliko vzpodbuda učiteljem pogum pokazati se v slovenski javnosti katoličane. Žal, da se to ni zgodilo! Res je, da jaz nimam ne časa, ne zmožnosti voditi tako organizacijo, tudi sem preveč oddaljen od središča vsega našega gibanja, Ljubljane, a mislil sem, da pride ta stvar v roke tovarišev in tovarišic, ki so v Ljubljani. A varal sem se. Potrkal sem tu in tam, in prosil in vabil, a povsod sem našel polno izgovorov. Ta ni imel časa, oni je imel pomisleke navzgor, spet drugi preveliko družino. Ta ni hotel zaradi ljubega miru med tovariši, zaradi takoimenovane kolegialnosti, ta nima rad, da ga razni časniki vlačijo po predalih in takih izgovorov še nebroj. Videl sem, da so vsi izgovori prazni, a da je strah tovarišev velik, da se boje liberalne javnosti. In odkrito rečem, teh izkušenj jaz nisem bil vesel. In liberalizem je imel nasproti nam izborna pozicijo. Vzel je v roke časnikarski bič in je ž njim brez pardona nasekal vsakega učitelja, ki se je drznil nastopiti javno kot kristjan. Liberalizem je imel oporo in svoje zastopnike v vseh zastopih, ki imajo usodo učiteljev v rokah, in priznati moram, da so taki zastopniki svoj vpliv znali uporabljati. A liberalno učiteljstvo, ki je bilo že organizovano, je proglasilo vsakega učitelja v naši organizaciji kot izdajico svojega stanu.

Res je, da v takih razmerah ni prijetno nastopati javno. A res je pa tudi, da brez poguma ni zmage.

Od tedaj se je izpremenilo marsikaj. Katoliška zavest je v našem narodu orjaško napredovala. Naravni politični razvoj je pokazal, kaka laž je trditev, da ima učiteljstvo pričakovati rešenja iz gmotne bede le v liberalnem taboru. Verski razvoj je pokazal, s kako hinavščino so slepili liberalni učitelji svoje tovariše, češ, da niso proti veri. A glejmo jih danes. Njihovo geslo je framazonska »svobodna šola«. Agitacija za »razporoko« jim je premlačna in včeraj so se drenjali na soc. demokratičnem shodu v »Narodnem domu« in kako vero izpoveda socijalna demokracija, pa itak vsak ve.

Jaz mislim, da so ti dogodki vendar odprli oči mojim pohlevnim tovarišem, da vidijo, da je učiteljski liberalizem ravno tako protikatoliški, kakor vsag drug, a morda še nekoliko bolj sirov. Jaz mislim, da so dobili od tolikega navdušenja množic vsaj nekoliko ognja in poguma spoznati svojo katoliško zavest tudi v javnosti.

Na tretjem katoliškem shodu je zbranih precej učiteljev. Večinoma znanci s prejšnjih shodov. In v imenu teh učiteljev najprisrčneje pozdravljam vse zborovalce z najiskrenejšo željo, da bi ta shod vzpodbudil učitelje, ki imajo še kaj verskega čuta, k živahnejšemu delu v zmislu »Slomškove zveze«.

V odsekih in pri slavnostnih zborovanjih so se govorniki zlasti bavili z moderno zahtevo s v o b o d n e (recte brezverske) šole. V cerkvenopolitičnem odseku je utemeljeval tozadevno resolucijo dr. S o m r e k iz Maribora, hkrati pa so se tudi sprožili važni predlogi glede **katehetskih društev in katehetskih sestankov**, ki naj bi se kmalu uresničili.

Resolucijo proti svobodni šoli je utemeljeval dr. S o m r e k sledeče:

Zakon iz leta 1868 prisvaja državi vso oblast v šoli. Cerkvi se je pre-pustil le pouk krščanskega nauka. A v novejših časih je celo to izzvalo nebroj napadov nasprotnikov. Odpraviti hočejo najprej iz šole vse verske vaje (molitev, prejemanje svetih zakramentov, udeležba pri sveti maši itd.), potem pa tudi izključiti veronauk iz šolskih predmetov. Ta smoter si je zastavilo zlasti društvo »Svobodna šola«. Živimo torej v nevarni dobi in treba je odločnega odpora proti nakanam naših nasprotnikov. Ljudstvo naj se poučuje, kaj snujejo sovražniki vere in cerkve, po vseh društvih naj se protestira; mnogoštevilni podpisi zadnje dobe dovolj kažejo, da ljudsko mnenje odločno obsoja nameravane napade na krščanski zakon in krščansko vzgojo. A v ustavni državi se da le parlamentarnim putem kaj doseči, zato moramo dobiti dobrih poslancev, ki bodo zastopali naše težnje. Kako ljudi navdušiti za ta boj in uspešno voditi agitacijo proti nameravani razporoki in svobodni šoli, o tem naj se otvori debata.

Predsednik dr. G r u d e n nasvetuje k resoluciji XI. z ozirom na boj, ki se je pričel zlasti proti verskim vajam v šoli, dostavek: Verske vaje morajo ostati kot bistven del šolske vzgoje.

Gospod poročevalec povzame zopet besedo in opozarja, da je vir celi novi gonji zoper krščanski značaj naših šol iskati pri prostozidarjih. Misel za društvo »Freie Schule« se je najprej rodila v neki loži na Dunaju. Prostozidarji hočejo doseči v Avstriji isto, kot na Francoskem.

Potem preide na resolucijo o dvoboju in kaže, kako si tu državna oblast nasprotuje, ker potom postave dvoboj prepoveduje, dočim ga pri vojaštvu ukazuje. Naj se torej tudi resolucija o dvoboju neizpremenjena sprejme.

Gospod kaplan **O r e h e k** povdarja potrebo, da se osnuje za slovenske škofije **društvo katehetov ljudskih šol**, ki bode moglo varovati njih koristi in predlaga resolucijo: Katoliški shod nujno priporoča katehetom slovenskih škofij, da si ustanovijo za posamezne škofije prepotrebna katehetska društva.

Gospod dr. **H o h n j e c** soglašja s tem predlogom, ker je res škoda za katehete, da niso organizirani. Kaže na uspehe društva katoliških gimnazijskih katehetov; katehetje ljudskih šol naj bi ne zaostali. Smoter tega društva pa naj ne bo samo odpor proti napadom, ampak varstvo vseh stanovskih zadev slovenskih katehetov.

Gospod kaplan **A ž m a n** svetuje, naj se tako društvo ne osnuje za vse slovenske dežele skupaj, ampak za posamezne škofije; ta društva pa naj so med seboj v tesni zvezi.

Gospod prošt dr. **E l b e r t** povdarja korist **katehetskih sestankov**. Naloga katehetskega društva bi bila, take shode prirejati. Izreka želja, naj se to v resoluciji primerno izrazi.

Gospod dr. **H o h n j e c** predlaga zato dostavek: »Naj se za posamezne škofije osnujejo katehetska društva, ki naj bodo med seboj v tesni zvezi in naj prirejajo skupne katehetske sestanke.« (Sprejeto.)

Predsednik opozarja ob splošnem pritrijevanju, da bi bil na tem mestu tudi primeren protest proti novemu šolskemu učnemu redu.

Dr. **S o m r e k** predlaga sledečo resolucijo: »Novi šolski učni red smatra katoliški shod kot neutemeljno vmešavanje svetne oblasti v cerkvene zadeve in protestira proti njegovim krivičnim in za katehete ponižujočim določbam.«

Gospod kaplan **A ž m a n** opozarja, kakšne posledice utegnejo nastati, ako bi svetno učiteljstvo pričelo nadzorovati veronauk.

Prošt dr. **E l b e r t** pripominja, da se kaže nezmisel te določbe učnega reda zlasti tedaj, kadar je katehet kak župnik.

Predlog gospoda dr. **S o m r e k a** je bil z velikim odobravanjem sprejet. Ker se nihče več k debati ne oglasi, zaključí predsednik zborovanje. Poročevalcem za glavno sklepajoče zborovanje se izvoli z vzklikom gospod dr. **H o h n j e c**.

Sprejeta je soglasno sledeča resolucija:

Boj za svobodno šolo se smatra za boj proti pravicam katoliških staršev. Vsi katoličani se pozivljajo, da se z vsemi sredstvi ustavljajo stvari in osebam, ki jo zastopajo. Novi šolski učni red smatra katoliški

shod kot neutemeljeno vmešavanje svetne oblasti v cerkvene zadeve in protestuje proti njegovim krivičnim in za katehete ponižujočim določbam. Verske vaje morajo ostati bistveni del šolske vzgoje. Obenem katoliški shod nujno priporoča, da si ustanovijo za posamezne škofije potrebna katehetska društva, ki naj bodo med seboj v tesni zvezi ter naj prirejajo skupne katehetske sestanke.

Krasne besede o krščanski šoli je govoril prevzvišeni vladika lavantinski dr. Mihael Napotnik na slavnostnem zborovanju v ponedeljek, dne 27. avgusta. Glavna misel njegovega govora je bila ta, da mora Kristus zopet obvladati vse naše javno življenje. Posebej o šoli je rekel visoki cerkveni knez:

„Kakor v družini, mora Kristus vladati tudi v šoli, kjer se nadaljuje domači poduk in domača vzgoja.

Čudovito, Kristus sam je obiskal šolo. Toda katero? Šolo tempeljsko, šolo torej versko, in nobene druge. Tam v tempelju je sedel prav kakor učenec med učniki, je poslušal, odgovarjal in vprašal, da so se mu vsi čudili. V šolo, v kateri uči Kristus izveličavne resnice in čednosti, v tako šolo morajo pošiljati starši svoje otroke, če hočejo izrediti otroke božje in dediče nebeškega kraljestva, če hočejo doživeti veselje nad njih pokorščino do sebe, do cerkve, do domovine.

Kristus je zaklical besede, ki že dvatisoč let donijo po širnem svetu: »Pustite otročičem k meni priti in nikar jim ne branite, zakaj tacih je nebeško kraljestvo!« (Mark. 10, 14.) Kristus je otroke ljubil, jih je objemal, je na nje roke polagal ter jih je blagoslavljal (Mark. 14, 16), in otroci so za svojim nebeškim prijateljem radi hodili, so ga poveličevali, so mu klicali: Hosana, hosana! In Kristus je nedolžne otroke obkrožil z visokim in močnim obzidjem, da bi jih obvaroval zapeljivosti, da bi jih branil pred pohujšanjem. In ta obrambni zid je grozni izrek: »Kdor pohujša katerega teh malih, ki v mene verujejo, bi mu bilo bolje, da bi se mu obesil mlinski kamen na vrat in se potopil v globočino morja.« (Mat. 18, 6.) Strašne besede! Vsak Slovenec naj skrbi, da ga ne bodo zadele; zlasti naj skrbijo za to stariši, odgojitelji, učitelji.

Ali ni strašno slišati, da se nahajajo ljudje, ki hočejo Kristusa, njegovi sveti nauk in sveti križ odpraviti iz šole, namesto izveličavnega krščanskega nauka uvesti medlo mešanico, odstraniti prejemanje svetstev, zabraniti vaje v božjih in dejanskih čednostih! O nespamet, o škodljivost svobodne šole, šole brez Kristusa, brez Učitelja večne resnice in večnega življenja! Ne, takšne šole ne marajo Slovenci, ki so krščanski narod; in zato mora biti šola tudi krščanska, če hoče biti slovenska, narodna. Prav danes praznuje cerkev god sv. Jožefa Kalasankcija (umrl 1648), ustanovitelja reda regularnih klerikov Matere božje pobožnih šol.

Kristus živi, gospoduj in zaukazuj v šoli!“

O istem predmetu je duhovito razpravljal tudi dr. Schweitzer in pokazal, da zahteva »svobodne šole« nasprotuje zgodovinskemu razvoju šolstva, katero je cerkev v vseh stoletjih negovala, nasprotuje pa tudi

načelu svobode, ako se silijo katoliški starši, da morajo pošiljati svoje otroke v take brezverske državne šole.

Odlomek njegovega govora, ki se je pečal s šolskim vprašanjem se glasi:

„Druga zahteva, s katero hočejo razbiti rodbino, je zahteva po **prosti šoli**. Šola bodi prosta vsacega verskega vpliva. Šola bodi prosta od cerkve. Šola naj se popolnoma loči od cerkve!

Poglejmo zgodovino. Kako pa je bilo včasih? Šole je ustanavljala samo cerkev, to notri skoraj do 18. stoletja. Že v drugem stoletju so bile glasovite cerkvene šole, in pozneje je skoro vsak samostan imel svoje šole, nižje, kjer se je učilo branje, pisanje, računstvo in, oprostite, gospodje prostošolci, — tudi veronauk (Veselost), in višje, kjer se je učila gramatika, dijalektika, retorika, aritmetika, geometrija, astronomija in — naj nas zopet oprostijo gospodje prostošolci — seveda tudi veronauk! (Veselost.) Cerkev je ustanavljala tudi vseučilišča in mnogo vseučilišč, koje imajo sedaj celo na nemškem Pruskem, je ustanovila cerkev. Torej to vse je ustanovila cerkev za šolo; sedaj pa pravijo, da cerkev, duhovščina in sploh vsi klerikalci šoli in izobrazbi nasprotujejo. Katoliška cerkev šteje med svojimi duhovni in med svojimi zvestimi pristaši in med lajiki može, katerih imena se svetijo na nebu posvetne znanosti kot zvezde prve vrste. Opozarjam na Roger Bakona, Kopernika, Secchija, Pasteurja. Sedaj pa pridejo gospodje prostošolci in pravijo, da je veda, nasprotna cerkvi!

V Avstriji se do Marije Terezije ni brigal za šolo nihče razen cerkve in sedaj kriče, da je pri nas solnce znanosti zastrto in zakrito s črnimi kutami. (Veselost.) Jaz mislim, da, kdor nepristransko preišljeva zgodovino, mora sam priti do sklepa, da cerkev ni nasprotna šoli. Toda pravijo: Moderna veda mora imeti prost vstop v šolo!« Mi nismo nasprotniki vede, tudi moderne vede ne; ampak vsaka podmena, ki zna nastopiti z veliko reklamo, pa nam ni veda. Tudi mi znamo ceniti vrednost moderne vede, ceniti vrednost podmen za vedo, toda ne prěcenjujemo je. Ali je toli hvalisana moderna veda že rešila katero takozvanih svetovnih ugank?

Ali je mogla razjasniti, kako je iz protoplazma nastal svet? Neki voditelj »modernih« učenjakov je klical: »Dajte mi košček protoplazme in ponovim vam vse stvarstvo!« Slučajno ni imel nihče pri roki tacega koščeka protoplazme, učenjak sam tudi ne, in tako se svet ni še enkrat rodil. (Živahna veselost.)

To lahko rečemo, da katoliški starši ne bodo nikdar dovolili, da bi se proti njihovi volji vzgajali njih otroci v protiverskem duhu, ker so zanje vedno odgovorni! (Klici: Tako je!) Kje pa je tisti toliko hvalisani »moderni« princip svobode, ako se otroci po sili vtikajo v brezverske, ali celo protiverske šole? Vprašamo: Kje pa je hvaležnost napram cerkvi, in veri, ki ste toliko storili za šolo? Pri onih gospodih, ki zahtevajo

prosto šolo, gotovo ne! Kdo pa je prvi ustanavljal šole? Slišali smo: Cerkev! Kdo pa je učil prosvete evropske narode, ki so živeli v nevednosti? Cerkev! Kdo pa nosi še sedaj sadove kulture tujim divjim narodom brez kolonijalnih škandalov? (Veselost.) Cerkev! (Odobrovanje.) Znan je odgovor, ki ga je dobil svoje dni francoski politik Rochefort tam daleč v Tihem oceanu, ko je na otoku Nove Kaledonije našel divjake pri molitvi rožnega venca. Prosvitleni Francoz je divjaka vprašal: »Kaj celo do vas je že prišla ta neumnost?« »Bodi vesel,« mu je odgovoril divjak, »da je že do nas prišla ta neumnost, kajti brez te neumnosti bi te bil že davno požrl!« (Živahna veselost. Ploskanje.) Torej vpliv cerkve na kulturo, na izobrazbo ljudstva je jasen, in zato ima cerkev pravico, govoriti važno besedo o vprašanju izobrazbe in šole. (Burno odobrovanje in ploskanje.)

Saj, gospoda moja, pri nas v Avstriji skrbi še naš šolski zakon zato, da ni vpliv cerkve v šoli prevelik! (Pritrjevanje.) Saj zakon od 25. maja 1868 izključuje pri vseh drugih predmetih, razun pri veronauku, vpliv vsake cerkve ali verske družbe! Mislim, da bi bili gospodje s tem lahko zadovoljni! To bi jim bilo lahko zadosti! Vsaj nam je preveč! (Viharno odobrovanje in ploskanje.) Toda gospodje hočejo odstraniti iz šole vsako sled vere. Mi pa prosimo: Kakor je krivično in kakor se bojujemo proti temu, da bi se pri pouku otrok prezrl njih maternji jezik, tako je krivično in tako se bojujemo in se bomo vedno bojevali proti temu, da se odpravi iz šole materinja vera otrok. (Viharno odobrovanje in ploskanje Živio-klici.)

Gospodje protiverski voditelji so dali svojim težnjam tudi lepa imena, da bi ujeli tudi s tem nekaj nerazsodnih kalinov. Imenujejo jih »boj za reformo«, torej za izboljšanje zakona in šole, ter »kulturni boj«! Jaz pa pravim, da je to boj za poslabšanje zakona in šole in boj proti kulturi in proti pravi izobrazbi! (Viharno odobrovanje in ploskanje.)

K vsem tem razlogom pa pride pri nas v Avstriji še ta, da so pri nas katoliški duhovniki ustanovili 1904 štipendije za dijake, od katerih dobivajo dijaki na leto 231.668 goldinarjev, in marsikdo, ki rohni sedaj proti vplivu cerkve v šoli, se je šolal samo s pomočjo takih štipendij. (Živahno odobrovanje.)“

Katoliški shod ni povdarjal le **verskega značaja** naših šol, temuč je sklenil mnogo resolucij, ki se tičejo njih primerne **strokovne preosnove**. V socialnem odseku je imel o tem predmetu poročilo poslanec Jaklič, ki je govoril približno tako:

K velikemu socialnemu vprašanju spadajo med drugimi tudi vprašanja, ki se bavijo z načrti, kako bi se povzdignilo gospodarsko blagostanje naroda, kako bi se prišlo v okom revščini proizvajajočih stanov pri nas, zlasti delavskega, kmetijskega, rokodelskega in obrtniškega stanu.

Kdor socialno deluje med ljudstvom, more opazovati, da ne manjka dobre volje, a da je ljudstvo sedaj socialno še premalo ali celo nič izobrazeno. In če se vprašamo, zakaj je tako, če iščemo vzroke tem nedostatkem, moramo priznati, da je temu kriva dosedanja vzgoja in izobraževanje našega naroda.

Delo socialnega organizatorja ni lahko. Ne zadostuje samo ljudi združevati. Če hoče doseči kaj trajnega, mora ljudi, katere zbira okrog sebe, šele učiti in jih pripravljati za socialno delo, jih mora najprej socialno izobraževati. Seveda ni to delo prijetno. Marsikdo se naveliča tega utrudljivega dela in pusti vse socialno delovanje v nemar, a deloma pa odbija tudi ljudi, ko vidijo, da nimajo najpotrebnejše izobrazbe, s katero bi se okoristili pri socialnih prireditvah sedanje dobe in zaradi tega ljudstvo socialno dovolj ne napreduje.

Zato zahtevamo:

Naše šolsvo mora biti urejeno tako, da bo podajalo dovolj socialne višje stopinje, da se bo mogel okoriščati z vsemi socialnimi pridobitvami izobrazbe. Vsak stan naj dobi priliko, izobraziti se tudi strokovno do najmoderne dobe, da bode ljudstvo moglo postati gospodarsko trdno. Prvo socialno izobrazbo bi morala dajati ljudska šola, ki je za vse stanove skupna. Kmetijski stan naj bi nadaljeval izobrazbo v kmetijskih šolah, obrtniki v strokovnih obrtnih šolah in trgovci v trgovskih. Razstave naj bi izpolnjevale strokovni pouk. A vsega tega mi nimamo, in od tod veliko pomanjkanje splošne in tudi stanovske socialne izobrazbe, zato se ljudstvo ne more povzpeti do povoljnega blagostanja. Ni naš namen se pečati s podrobno uredbo šol, a zahtevati moramo, da že ljudska šola mladino socialno izobrazuje. Rod mora ostati zdrav, zakaj le zdrav rod more duševno in telesno napredovati. Zato bi morala že ljudska šola učiti, kako se narod zdrav ohrani. Ložje je boleznim se obvarovati, kakor se zdraviti, pa tudi ceneje. Že šolski otrok bi moral vedeti, kakšno je zdravo stanovanje, zdrava hrana itd. Šola naj bi učila, kako se varujemo zlasti nalezljivih boleznim, predvsem jetike, kako se zdravijo škodljive razne razvade, zlasti pijančevanje. Alkohol umori dušo in telo, katero postane vsled neizmernega uživanja lahko pristopno raznim boleznim. Statistika naj kaže, koliko nesreč provzroči alkohol, kako napolnuje blaznice, koliko je požrl kmetij in v obče koliko požre narodnega premoženja.

Mladina mora imeti že neki utemeljen, a razumen strah pred takimi sovražniki njegove sreče časne in večne, da se jih bo vedel in znal izogibati.

Ljudska šola naj vzbudi v srcih mladine tudi stanovski ponos. Spoznajo naj, iz kakih gospodarskih razmer so nastali naši produktivni stanovni in kako so potrebni.

Že v ljudski šoli naj dobi naša mladina pojem o združništvu. Goji se naj vsaj priprosto knjigovodstvo, da si bodo gospodarji in gospodinje vsaj znali zabeleževati dohodke in stroške svojega gospodarstva, da bodo znali preračunavati, kako gospodarijo.

A ljudska šola ne more dati dovolj izobrazbe posameznim stanovom. Zaradi tega je treba dati produktivnim stanovom strokovnih šol, da se vsposobijo za eksistenčni boj.

Izobrazba našega kmetijskega stanu se večinoma neha z ljudsko šolo. Za izobrazbo stanu, ki je tako važen, tako mnogoštevilen in kjer je treba tudi obširnega znanja, se ne stori skoraj ničesar. Slovenci imamo samo kmetijsko šolo na Grmu in menda še eno v Gorici, katero pa more obiskovati le neznamen del kmetijskih sinov, a so tudi za naše razmere neprimerno urejene.

Primerno bi bilo, da bi se po kmetih mesto sedanjih ponavljalnih šol uvedle kmetijske nadaljevalne šole in po večjih krajih zimske kmetijske šole, kakor so v Švici in drugih naprednih deželah. A da bomo imeli sposobnih učiteljev, je treba, da je že na učiteljskih pouk v kmetijstvu obvezen in da predavajo ondi res strokovnjaki. Žalostno je, ker nimamo kmetijske mlekarške šole, kjer bi se kmetijski mladeniči mogli strokovno, teoretično in praktično izvežbati v raznih panogah mlekarstva, da bi mogli potem voditi zadružno mlekarstvo in to važno kmetijsko panogo dvigniti na višjo stopinjo. Sedaj si moramo pomagati s tujim materialom ali smo pa diletantje.

Država in dežele so dolžne dati sredstev za vzdrževanje takih šol.

Nič bolje se ne godi obrtništvu. Slovenci imamo edino strokovno obrtno šolo v Ljubljani, ki pa ni popolna in pa čipkarsko šolo v Idriji in potem smo z obrtnimi šolami pri kraju. A naše obrtništvu potrebuje strokovnih šol, da se obstoječa obrt povzdigne, ali pa uvede nova. Pri nas je precej domače obrtnosti in le žal je, da se premalo podpira. Vzemimo lesno obrt v ribniškem in velikolaškem okraju. Koliko rodbin živi od tega, a vendar država in dežela ne storita ničesar, da bi se ta obrt povzdignila in razširila, da bi bila dobičkonosnejša. In tako prihaja, da ta obrt vedno manj donaša, ker ne more tekmovali z izdelki onih dežel, koder skrbe z obrtnimi šolami, da so izdelki čimdalje finejši, ličnejši, a tudi cenejši, ker uporabljajo stroje. Istotako je z lončarstvom. V središčih takih obrtnih krajev bi morale biti šole za dotično stroko. Te šole bi povzdignile domačo obrtnost in bi jo organizirale in vsposobile za tekmovalje na trgu. V Ljubljani seveda bi morala biti popolna državna obrtna šola.

Slovensko trgovstvo je brez šol. In gotovo je vzrok tudi to, da se ne more prav povzdigniti narodno trgovstvo. Strokovno izobraženejši tujec se je polastil zlasti dobičkonosnejše veletrgovine. Pred vsem je nujno potreba slovenskih trgovskih šol — akademij.

A poleg strokovnih šol bi se morale prirejati razstave pridelkov kmetijstva in izdelkov obrtnosti. Na teh razstavah bi se kmetje, obrtniki in rokodelci strokovno izobrazovali, ker bi primerjali razno blago in izdelke, a pridelki in izdelki bi našli iz razstave pot na svetovni trg.

Po vseh kmetijskih, obrtnih in trgovskih šolah bi se moralo poučevati postavbe o zadružništvu, katero ima veliko bodočnost v kmetijstvu, obrtništvu, a tudi trgovstvu, zato naj bi se ti stanovi seznanjali v svojih

strokovnih šolah z združnim knjigovodstvom, za katere naj bi se že na učiteljišjih vpeljal obvezen pouk v knjigovodstvu.

Sprejete so bile sledeče resolucije:

a) Jezikovni in računski poduk v ljudskih šolah naj se bolj nego doslej ozira na socialno izobrazbo. Zlasti naj že ljudska šola stoji na višji stopinji, podaja temeljne nauke iz higiene, kjer naj se posebno poudarja škodljivost alkoholnih pijač, dalje naj s primerno izbranimi opisi gospodarskih in kulturnih razmer iz prošlih dob pojasnjuje učencem zgodovinski razvoj našega kmečkega, obrtnega in delavskega stanu; s tem podukom naj se v kmečkega, obrtnega in delavskega stanu; s tem podukom naj se v logiški zvezi združi temeljni pouk o pomenu združevanja, zlasti združništva in konečno naj se v praktičkih vajah priuče učenci domačemu knjigovodstvu.

b) Za kmečki stan priporočamo kmetijske nadaljevalne šole, predvsem pa zimske kmetijske tečaje, ki naj se ustanavljajo s pomočjo občin, dežel in države.

c) Za obrtni stan zahtevamo na avstrijskem slovanskem jugu večje število strokovnih šol, ustanovitev državnih rokodelskih šol in vsaj ene državne obrtne šole.

č) Trgovstvu so potrebne slovenske trgovske šole, ki naj jih ustanove trgovske zbornice, mestni zastopi ali druge korporacije, podpirajo pa država in dežele. Iskreno želimo, naj se po razumnem razvoju trgovstva kmalu omogoči na avstrijskem slovanskem jugu slovanska trgovska akademija.

d) V izpolnjenje proizvodjavne tehnike in v napredek trgovstva z domačimi pridelki in izdelki naj se redno snujejo raznovrstne poljedelske in obrtne razstave.

e) Po vseh kmetijskih, obrtno-nadaljevalnih, rokodelskih, strokovnih in trgovinskih šolah naj se obvezno poučuje tudi združno knjigovodstvo v zvezi s pravnimi določili o združništvu.

f) Po učiteljišjih naj se uvede obvezen pouk v kmetijstvu po strokovnem učitelju in v knjigovodstvu, zlasti z ozirom na združništvo.

Tudi v organizacijskem odseku se je opetovano obravnavalo o šolstvu in zlasti navdušeno sprejele resolucije o ustanovitvi slovenskega vseučilišča, ki se glase:

Katoliško shod poziva ponovno vlado, da utanovi v Ljubljani popolno vseučilišče s slovenskim in hrvatskim učnim jezikom in naroča poslancem, da store v tem oziru vse potrebne korake.

Slov. katol. shod uvideva, da bo slovensko vseučilišče vplivalo blagodejno na razvoj slovenskega naroda le tedaj, ako bodo učne moči delovale v zmislu katoliških idej, zato poziva slovensko katoliško dijaštvo, da se posveča tudi po končanih študijah nadaljni strokovni izobrazbi, Vlada, dežela in kat. javnost naj podpirajo to stremljenje gmotno.

Katoliški shod zahteva veljavnost izpitov na zagrebški univerzi tudi za tostransko polovico.

Ta bogati šolski program najbolje dokazuje, da katoličanstvo ni mračnjaštvo in nazadnjaštvo, temveč je v njem velika kulturna sila, ki pospešuje vsak pravi napredek. Naj bi se resolucije tretjega katoliškega shoda kmalu uresničile, v prosep našega naroda.

Katoliški shod in liberalni učitelji.

(To in ono.)

V 33. številki piše „Učiteljski Tovariš“, da bi bilo nečastno in poniževalno za vsakega učitelja, ki bi se udeležil katoliškega shoda. A v tisti številki naznanja, da sklicuje socijalna demokracija protestni shod, kjer bo demonstrirala za „svobodno misel“. Dovolj jasen migljaj! Kakor je nečastno in poniževalno se udeleževati katoliških shodov, tako je za učitelje častno in poviševalno udeleževati se socijalno-demokratskih shodov, kjer se demonstrira za „svobodno“ misel, zlasti za razporoko, „svobodno“ šolo, za ločitev cerkve od države, za boj proti katoliški cerkvi in enake reči. Samo na takih shodih je še častno mesto za učitelje katoliških otrok slovenskih katoliških staršev . . .

V zadnji številki konstatira „Tovariš“, da je bil katoliški shod velik in milostno priznava (hvala lepa, veliki gospodje!), da imajo klerikalci tako pravico prirejati shode kakor liberalci. A nekaj mu pa vendar ni prav. Na shodu se ni nič govorilo o regulaciji učiteljskih plač. Mi do danes nismo vedeli, da so katoliški shodi pravi kraj za take razgovore. Nenapredni kakor smo, smo menili, da se o takih rečeh govori v zbornicah, na političnih shodih, pri učiteljskih zborovanjih in enakih prireditvah. „Tovariš“ nas je seveda poučil drugače. A ravno pri „Tovarišu“ in čislranemu predsedniku „Zaveze“ smo izkusili, kako nehvaležno je, govoriti o tem predmetu. Ta resnicoljubni list in Jelenc trdita potem vselej nekaj čisto drugčega kakor je res in Jelenc si pomaga tudi z lažjo, kakor si je v Šoštanjju, kjer mu je tisto mlado, ravnokar iz učiteljsčca prilezlo učiteljstvo pritrjevalo in klicalo Jakliču: sramota! Tem mladim ljudem ne zamerimo, ti ravno še ne poznajo Jelenca, a da bi čitali pazljivo tudi naše liste, so presvobodomiselnii, so premoderni. Ako Jaklič govori o tem, pravijo, da nima pravice govoriti, ako pa ne govori, pišejo: ni govoril! In naravno je, da mora biti nanj ogorčeno vse liberalno učiteljstvo in nezaupno tudi tisto, ki ni liberalno, ki pa vendar tako rado gleda na našo stran skozi liberalna očala.

Pogrel jih je pa tudi pozdrav učitelja Jakliča na katoliškem shodu. Zlasti zato, ker je konstatiral, da so liberalni učitelji s hinavščino slepili svoje tovariše, češ, da niso proti veri, da je učiteljski liberalizem sirov. Jaklič je pa konstatiral tudi druge stvari. Prosimo liberalne učitelje, da večkrat prebero tisti pozdrav, katerega je prinesel „Tovariš“ dobessedno. Ali ni vse to gola resnica? Ali niste vi za

ločitev cerkve od države po francoskem vzorcu; za razporoko, za svobodno šolo? Ali niste svobodomiselnih liberalci ali pa socialni demokratje? In ako se vam pove, da ste še tudi veliki hinavci takrat, ko trdite, da niste proti veri, ste razburjeni. Kaj pa ste vendar? Izpovejte vendar svoj „credo“! Vi ste res pred vsem „bojazljiva kuretina“, ki kokodaka in kokodaka o svobodomiselnosti, o razporoki, o svobodni šoli itd. in če se to konstatira pred slovenskim ljudstvom, vas je groza in bi najraje vse utajili.

In vi očitajte Jakliču denuncijantstvo in natolcevanje, vi, ki sleherni od od vas, ki se širokoperite v „Tovarišu“ nosi pečat grdega denuncijantstva, pečat, katerega je vam pritisnil vaš prijatelj in dobri poznavavec dr. Ivan Tavčar? Vi, o katerih je znano, da celo privatne razgovore v gostilnah prenašate navzgor? Jaklič ni iskal skozi 15 let še nikdar pota do katerega tistih gospodov, ki odločujejo o usodi učiteljstva in njegovi usodi, on ni pritiskal kljuk, kakor delate vi in ni denunciral nikogar. To pa kar je govoril na katoliškem shodu je bilo samo konstatiranje dejstev. In ker vsem to ni ljubo, ker se bojite katoliškega ljudstva, očitajte denuncijantstvo in natolcevanje.

Kar se pa tiče očitanja, da to, kar se je na katoliškem shodu razpravljalo zlasti o šolstvu, se je že prav za prav vse prej razpravljalo na učiteljskih zborovanjih, imejte s to prednostjo svoje veselje, dasi priznavate, da ste razpravljali: „brez uspeha“. In res je, da vsi govorniki in predavatelji se imajo zahvaliti učiteljem - seveda ne ravno vam! — za abc, ker brez poznanja tega bi tudi na katoliškem shodu ne mogli nastopati. Tako, sedaj ste potolaženi! Kar se pa tiče „pavovega perja“, naj pa znani plagijatorji molče! Da je bil katoliški shod bolj zanimiv, so poslali učitelji tja tudi svojega ogleduha. Tega se ravno ne morejo odvaditi! In ta je konstatiral najprej v „Narodu“, da nas je bilo samo 5 in sedaj piše tudi „Tovariš“ tako. Mi pa trdimo, da jih je ta ogleduh grdo nalagal in da ni zaslužil tega, kar se mu je plačalo za to in tudi ni vreden tiste podpore, za katero ga je priporočil mestni šolski svet deželnemu šolskemu svetu; ta ni znal vohuniti, ker ni zasledil vseh; je bilo ravno težko pri tolikem številu zborovavcev zaslediti vsacega. Iz zapisnikov udeležencev se da konstatirati, da je bilo navzočih — seveda ne vse tri dni — nad 30 učiteljev in učiteljic, ki so bili tako svobodni, da so se smeli udeležiti shoda na svoje stroške. In tu je vendar več požrtvovalnosti in več tjebeznosti za stvar, kakor pa na „Zavezinih“ zborovanjih, kamor potujejo udeležniki na stroške učiteljskih društev. Tiste dijete požro skoraj vso letnino, ki so jo primorani dati učitelji svojim društvom . . .

Tako torej prijatelji: clara pacta . . .

Novi šolski in učni red.

(Dalje.)

Novi šolski in učni red obrača posebno pozornost na otroke, ki jim je umrl oče, in na nezakonske otroke. § 40 pravi: „Ob sprejemu je poizvedeti; ako je oče umrl in pri nezakonskih otrocih ime, stan in bivališče matere in varuha in varstvenega oblastva.“ V 3. odstavku pa pravi isti §: „Imena tistih otrok, za katere ni postavljen varuh, je naznaniti pristojnemu varstvenemu in skrbstvenemu sodišču.“ V četrtem poglavju „O skrbi za otroke“ pa določa § 212 sledeče: „Skrb za osebne razmere varovancev je v prvi vrsti stvar varstvenega in skrbstvenega sodišča. Temu sodišču gre tudi nadzorovanje roditeljev ali njih namestnikov, kakor varihov, skrbnikov, posinoviteljev in rejnikov, ki so poklicani neposredno skrbeti za otroke in jih vzgajati. — Toda javno stališče ljudske šole in njej odkazana naloga nanese, da morajo tudi šolska oblastva in učitelji paziti na duševni in telesni blagor šolskih otrok in delovati na to, da se odpravijo opažene napake. — Na polju skrbstva in varstva otrok se pokaže torej glede otrok, ki so v šoli obvezni starosti, v mnogih primerih, da je potrebno skupno delovanje šole z varstvenim in skrbstvenim sodiščem.“ In § 219 pravi: „Končno se pričakuje, da bodo šolski voditelji in učitelji pomagali varstvenim in skrbstvenim sodiščem in javnim in zasebnim uredbam v varstvo otrok, n. pr. sirotinskim svetom, društvom sirotinskih svetov, sirotinskim odborom in društvom za varstvo otrok tudi v vseh drugih stvareh, zadevajajočih varstvo in skrbstvo otrok, ako gre za njihove učence ali učenke, in da jim bodo radevolje dajali vsa potrebna pojasnila.“

O varstvenih in skrbstvenih sodiščih in o njihovem sodelovanju pri vzgoji šolske mladine pa govori še več drugih §§ novega šolskega in učnega reda.

Tako n. pr. določa § 67, 3. odst.: „Učitelji naj s svojim izkazom sodelujejo ob kaznovanju šolskih zamud in v potrebnih primerih sprožijo, da varstveno in skrbstveno sodišče nastopi zoper malovestne roditelje ali njih namestnike.“ § 73 pravi: „Učitelji naj se z vso močjo posvečajo vzgojevalni nalogi ljudske šole in dosegi dobre šolske discipline. Pravico in dolžnost imajo v to namero zahtevati sodelovanje domače hiše in šolskih oblastev, ako treba, tudi krajne policije in varstvenega in skrbstvenega sodišča.“

Ljudsko učiteljstvo, zlasti ono v krajih, kjer ni srednjih šol, je gotovo zadovoljil § 53, ki se glasi: „Šolsko leto na ljudskih šolah traja, ako deželni zakon ne obsega drugega določila, 10 mescev; na velike počitnice prideta torej 2 mesca.“ Dasi novi šolski in učni red stopi na Kranjskem šele sedaj z začetkom šolskega leta v veljavo, je vendar c. kr. deželni šolski svet z razpisom z dné 22. junija 1906 št. 2952 dovolil, da so že letošnje počitnice trajale dva mesca.

Tudi nerazdeljen dopoldanski pouk ni pozabljen v novem šolskem in učnem redu. § 60 se ga spominja s sledečimi določbami: „De-

želno šolsko oblastvo sme na dobro utemeljeno prošnjo zastopov všolanih občin ali krajnega šolskega oblastva dovoliti uvedbo nerazdeljenega dopoldanskega pouka na posameznih ljudskih šolah, ako kažejo zdravstvene in gospodarske razmere šolskega okoliša, njegova razsežnost ter krajne razmere potov in vremenske razmere, da je potrebna zaprosena uredba šole. — V mestih sme deželno šolsko oblastvo uvesti nerazdeljeni dopoldanski pouk samo za vroči letni čas. — Dalje segajoča pooblastila za uvedbo nerazdeljenega dopoldanskega pouka podeljuje od primera do primera ministrstvo za bogočastje in nauk. — Pri nerazdeljenem dopoldanskem pouku mora odpasti šole prosti dan med tednom.“

Glede odmorov pri nerazdeljenem dopoldanskem pouku pravi § 62: „Pri nerazdeljenem dopoldanskem pouku naj znašajo odmori po vsaki učni uri 10 minut, po vsaki drugi uri 15 minut.“

Zelo zanimiv in uvaževanja vreden je 3. odstavek § 64, ki se glasi: „Da se ob nevarnosti ognja ali ob drugih dogodkih šola naglo izprazni, je treba imeti s šolskimi otroci od časa do časa posebne vaje.“ Naj bi pač noben učitelj ne prezrl tega §!

Že leta in leta se govori in piše o šolskih zdravnikih; toda do popolnega uresničenja te prepotrebne naprave je še dolga pot. Ker pa novi šolski in učni red večkrat omenja šolskih zdravnikov, smemo vendar upati, da jih v doglednem času dobimo. Oglejmo si one §§, ki omenjajo šolske zdravnike, da bomo vsaj vedeli, kako bo razmerje med šolo, oziroma učitelji in šolskimi zdravniki.

§ 69. n. pr. pravi: „Učitelji naj v vseh stvareh, zadevajočih zdravje šolskih otrok, vprašajo za svet zdravnika (šolskega zdravnika), kateremu je poverjeno paziti na zdravstvene koristi v šoli, in naj podpirajo njegovo delovanje v vsakem oziru.“ — § 145. govori o članih okrajnih učiteljskih konferenc in pravi v 6. odstavku: „Vseh razprav, ki se tičejo šolskega negovanja zdravja ali zdravstvenega stanja posameznih šolskih otrok, naj se s posvetovalnim glasom udeležuje zdravnik (šolski zdravnik), kateremu je poverjeno paziti na zdravstvene interese v šoli.“ — In § 86. pravi: „Učiteljska konferenca naj v porazumu s krajnim šolskim oblastvom in s šolskim zdravnikom sestavi za vsako ljudsko šolo poseben šolski red . . .“ — Preobširno pa bi bilo, ko bi hotel tu navesti še vse one §§, ki govore o negovanju zdravja v šoli, kakor so n. pr. §§ 14, 17, 62, 77 itd.

Nekaj novega, kar doslej v ljudski šoli še ni bilo v veljavi, je šolski red, o katerem govori § 86. tako-le: „Učiteljska konferenca naj v porazumu s krajnim šolskim oblastvom in s šolskim zdravnikom sestavi za vsako ljudsko šolo poseben šolski red, ki uravnava vedenje šolskih otrok v šoli in zunaj šole, začetek in dobo učnega časa in vse šolsko obiskovanje. — Načrt šolskega reda je predložiti v odobrenje okrajnemu šolskemu oblastvu, ki naj vpraša za mnenje uradnega zdravnika. — Obča določila šolskega reda je šolskim otrokom prečitati ob začetku šolskega leta: posameznosti naj se jim poudarjajo o priliki. — Šolski red je vročiti tudi vsakemu posameznemu

otroku, da ga priobči roditeljem ali njih namestnikom, in ga v učilnicah poleg urnika narediti vidnega.“

Kaj se mora sprejeti v imenovani šolski red, nam pove opazka pod črto, ki nas opozarja na V. in VI. oddelek učnega reda, ki podajata določila „O učnem času in počitnicah“ in „O hoji v šolo“. Izvedeli pa smo iz zanesljivega vira, da izda c. kr. deželni šolski svet v najkrajšem času še posebno navodilo, kako naj se sestavi šolski (po mojem mnenju bi se glasilo boljše: disciplinarni) red.

Glede sodelovanja šolske mladine pri veselicah in raznih predstavah podaja § 79. sledeče določbe: „Sodelovanje posameznih šolskih otrok v javnih predstavah, gledaliških igrach in koncertih je dovoljeno le izjemoma s pogojem, da se igri, ki se predstavlja, ali sporedu ne more ugovarjati v nraavnem in verskem oziru, in da tudi otrokovo vedenje, marljivost, napredovanje in obiskovanje šole niso povod nikakim pomislekom. — Dovolilo podeljuje okrajno šolsko oblastvo; roditelji ali njih namestniki naj prosijo pri šolskem vodstvu, ki se obrne zaradi odločbe na okrajno šolsko oblastvo. — Prav tako je treba dovolila okrajnega šolskega oblastva, ako priredi šola predstave učencev. — Sodelovanje posameznih šolskih otrok v posebnih, ne na dobiček merečih produkcijah učencev v glasbenih ali jezikovnih šolah, v katere hodijo poleg ljudske šole, je vobče dovoljeno brez posebnega dovolila, če zoper prostore ni nobenih pomislevov in ako se spored ne proizvaja v poznih večernih urah. — Hoditi na javne predstave, gledališke igre in koncerte je dopustno v spremstvu roditeljev ali njih namestnikov s počctkom omenjenimi pogoji“. Te določbe so zelo važne, ker jasno izražajo, da smejo šolski otroci le takrat sodelovati ali navzoči biti pri predstavah, kadar se sporedu „ne more ugovarjati v nraavnem in verskem oziru“. Na to jasno izraženo besedilo prav posebno opozarjamo vse učiteljstvo, kojemu je nraavna in verska vzgoja mladine mar.

(Dalje.)

S l o v s t v o .

Šopek šolskih pesmi. Pod tem naslovom namerava izdati neumorno delavni pisatelj Anton Kosi v štirih delih obširno zbirko pesmi za šolo. Doslej smo dobili v roke dva precejšnja zvezka v mali osmerki, ki obsegata pesmi iz prvega in drugega šolskega berila. G. izdavatelj je pri prireditvi teh zbirk vpošteval kaj pogostokrat naše narodne pesmi, oziroma napeve udomačenih pesmi, tako, da je znane napeve preložil na besedilo ljubkih, mladinskih pesmic.

Ker je mnogo teh napevov otrokom že znanih, bo delo šolskim pevovodjem tembolj

olajšano: obenem so napevi naših narodnih pesmi tako prikupljivi in mikavni, da bodo Kosijeve „ponarodene“ šolske pesmi našle brez dvoma ugodna tla.

Seveda ne moremo zanikati, kar je nek kritik trdil, da se bode nehote učencem vsiljevalo pri nekaterih pesmih prvotno (ljubavno) besedilo; kajti mnogo narodnih (ljubavnih) pesmi je tako udomačenih med ljudstvom, da so kolikortoliko znane že šolski mladini.

Hvalevredno je pa, da je g. pisatelj obleko posameznih vinskih popevčic prilagodil zdravemu jedru, kakor n. pr. v pesmi „Najboljše

vince za otroke^a, ki se v njej opeva bistra studenčnica, ter je vzel napev iz znane dolenske „Nikol ne bom pozabil . . .“ Naj se širijo med mladino vodo opeva juče zdravice, proč pa z vinskimi popevkami!

Poleg narodnih in v narodnem duhu zloženih napevov se nahaja v pričujočih dveh zvezkih tudi mnogo originalnih napevov Kosijevih ter drugih znanih skladateljev. Zbirki sta tako obsežni, da si bo vsakdo lahko volil po svojem okusu zlasti, ker imajo nekatere pesmice po več napevov.

Mladinoljubi bodo gotovo z veseljem pozdravili to novost na glasbenem polju, saj za šolsko uporabo še nimamo preveč materiala na izbiro. Napevi so tudi povečem mikavni, ljubki, prikupljivi, domači.

Ko izrekamo hvaležnost g. skladatelju, pisatelju in prireditelju za trud, ki ga je imel s tem nelahkim delom, priporočamo toplo ime-

novani zbirki ne le za šolsko, ampak tudi za družinsko uporabo.

Prvi šopek stane s poštnino 90 vin., drugi obsežnejši pa 1 K ter se naroča pri založniku A. Kosiju v Središču na Štajerskem. Opomba k pesemski zbirki stanejo 8 vin. Č.

Tom o Zupan: *Propovedi I.* — Zbirka pridig, katero prečastiti monsinjor tu podaje slovenskemu občinstvu se odlikuje po jedrnatih vsebini, lepem jeziku in elegantni opremi. Broširan komad stane 2 K; elegantno vezan 3-20 K. Knjiga se dobiva v „Katoliški bukvarni“ v Ljubljani.

Josip Lavtižar: *Frančišek Tavčar*, kurat pri Sv. Joštu nad Kranjem. Cena 30 h. — Lep spominek plemenitemu možu! Vsi znanci blagega rajnika, in teh ni malo, bodo z veseljem prečitali drobno knjižico. Mladini pa so taki životopisi najvzpodbudnejše berilo. —n.

Šolske vesti.

Učiteljske izpremembe. Službeni mesti sta zamenjali učiteljici gdč. Pavla Brezovšek v Dobu in Ana Detoni v Rovtah pri Logatcu. Za suplenta na meščanski šoli v Krškem je imenovan g. Fran Marinšek, za provizoričnega učitelja v Šmartnem pri Litiji pa izprašani učiteljski kandidat g. Emil Tomšič iz Trebnjega. Učiteljski kandidat g. Anton Lamut iz Sela je imenovan za provizoričnega učitelja v Radečah, učiteljska kandidatinja gospdč. Josipina Jerman iz Krškega pa za provizorično učiteljico v Velikem trnu. Učiteljica gdč. Josipina Muc je iz Bele cerkve prestavljena v Črnečo vas, ker se je učiteljica gdč. Ema Tirlik iz Št. Jerneja zavoljo možitve svoji službi odpovedala. Učiteljica gdč. Ana Zevnik iz Škocijana je imenovana za definitivno učiteljico v Gorjah, gdč. Marija Garbeis iz Tržišča pa za definitivno učiteljico v Toplicah pri Zagorju. Za provizoričnega učitelja v

Št. Jerneju je imenovan izprašani učiteljski kandidat g. Egon Gregorič iz Kostanjevice, za provizorično učiteljico v Škocijanu učiteljica ga Matilda Blaganje-Gorišek iz Trebelnega, za provizorično učiteljico v Trziču izprašana učiteljska kandidatinja gdč. Gabrijele Čerov iz Ljubljane in za provizorično učiteljico v Št. Rupertu izprašana učiteljska kandidatinja gdč. Severa Reil. Za provizorično učiteljico na Trebelnem je imenovana provizorična učiteljica gdč. Iva Orel iz Mokronoga. Učitelj g. Ivan Magerl iz Svibnega je prideljen meščanski šoli v Krškem, za suplenta v Svibnem pa je imenovan g. Josip Pečnik iz Telč. G. Vinko Engelmann, nadučitelj v Trnju pri Št. Petru na Krasu je imenovan v Trst na šolo družbe sv. Cirila in Metoda; absolvirana učiteljska kandidatinja gdč. Anica Fajdiga je imenovana za provizorično učiteljico na Vrhpolju pri Vipavi. Za definitivne učitel-

telje, oziroma učiteljice so imenovani g. Frančišek Mušar za Dole, gdč. Alojzija Burnik za Žire, gospa Klementina Pikl-Kos za Zalog, g. Tomaž Petrovec, nadučitelj v Polhovem gradcu za nadučitelja v Jaršah, gdč. Angela Janša za Jarše, g. Julij Cenčič, učitelj v Senožečah za nadučitelja v Vremah, gospodična Evgenija Kalan, učiteljica na Trati za Postojno, gdč. Frančiška Valenčič za Prem, gdč. Marija Mehle iz Šmartna pod Šmarno goro za osemrazrednico pri Sv. Jakobu v Ljubljani, g. Fran Jaklič za Radovljico, gdč. Marija Novak za Polhov gradec, g. Fran Kette iz Banje Loke za Notranje gorice, g. Melhior Dolenc za Črnomelj in gdč. Amalija Gvardija za Suhor. Za provizoričnega učitelja v Mokronogu je imenovan gospod Jožef Odlasek. Provizorična učiteljica gospodična Jerica Bizjak v Srednji vasi v Bohinju je imenovana za stalno učiteljico ravnottam. Učiteljska kandidatinja gospodična Pavla Šusteršič v Ljubljani je imenovana za suplentko na šoli Toplice-Zagorje, gdč. Marija Poglajen v Beli cerkvi pa za suplentko na ljudski šoli pri Sv. Križu. Za šolskega vodjo v Brusnice pride g. Ivan Žnidaršič, doslej provizorični učitelj na meščanski šoli v Krškem; provizorični vodja v Hinah je postal provizorični učitelj g. Alojzij Marok v Žužemberku; dosedanji provizorični učitelj v Hinah g. Alojzij Mrak je prišel kot učitelj v Banjo loko pri Kočevju. Učiteljica gdč. Josipina Majde pride za provizorično učiteljico v Šent Lovrenc, v Mirno peč pride provizorični učitelj g. Ignacij Hude iz Velikih Lašč. V Beli cerkvi je nameščena provizorična učiteljica gdč. Marija Bučar. Nadučitelj g. Janko Leban pride na Bukovico nad Škofjo Loko. — (Štajersko): Definitivne so postale sledeče začasne gdčne.

učiteljice, oziroma suplentinje: na mestni dekliški šoli v Celju Elizabeta Jesenko, na ljudski šoli pri Sv. Barbari v Halozah Ivana Toplak, v Gornji Kungoti Josipina Schlaipach, pri Sv. Antonu v Slov. Goricah Terezija Schmidlechner, v Spodnji Pulskavi Ana Vester. Kot učiteljice ročnih del sta se nastavili gdč. Ljudmila Falb na ljudski šoli v Virštanju in gdč. Matilda Vodeničnik pri Sv. Križu pri Mariboru. Prestavljena je ga. Ljudmila Božič iz Liboj v Zabukovje. Šolski vodja enorazrednice pri Sv. Jerneju nad Muto je postal g. Fran Sinigoj, dosedaj učitelj pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu; nadučitelj v Radrini pri Mariboru je postal ondotni učitelj g. Emil Rupprich. G. Pavel Flere od Sv. Marka je imenovan za začasnega učitelja pri Sv. Lovrencu v Slov. goricah; dalje so imenovani absolvirani učiteljski kandidatje oziroma kandidatinje: gospodična Marija Kotzmuth v Manjšperg, gdč. Ana Wesiak k Sv. Vidu, g. Ivan Čeh k Sv. Marjeti, g. Adolf Friedl v Sela, g. Alojzij Žiher k Sv. Marku, g. Miroslav Lešnik na novo razširjeno štirirazrednico v Zavrču in g. Ivan Selk Sv. Lovrencu na Dravskem polju. — (Primorsko): Začasno so nastavljeni: I. Haupmann za Breginj, Rafaela Gomišček za Ljubinj, I. Sedej in Matej Mikuč za Tolmin, Ana Perin za Sedlo, Josip Rustja za Novake, Srečko Borštnik za Cerčno, Adalbert Ivančič za Borjano, Josip Tauš za Hudo južno, I. Merhar za Plužnje in Josip Močnik za Gorje. Premesti se Bogoljub Bratina iz Gorij na Sela. Definitivno so imenovani: I. Prijatelj za Grahovo, Bojana Boltar iz Kala za Podbrdo, Ferd. Gaberšček iz Tolmina za Kal, Frančišek Peternelj za Šberlje, Rafael Fajgel iz Sedla za Trebušo in Ivan Trebše za Sedlo. Defi-

nitivno se namestijo: V Opatjem selu nadučitelj g. Vinko Gregorič, v Ozeljanu nadučitelj g. Ladislav Likar, v Ločniku učitelj-voditelj g. Josip Bitežnik, v Št. Mavru učitelj-voditelj g. Moric Benič, v Rihenberku učitelj g. Josip Bric, pri Sv. Križu učitelj g. Pavel Plesničar in učiteljica gdč. Zofija Plesničar, v Kamnjah učiteljica gospodična Marija Blažič, v Desklah učiteljica gdč. Ana Komel v Kozani učiteljica gdč. Ana Prinčič. Provizorično se namestijo: V Batah g. Anton Buštja iz Trebuše, v Sovodnjah nadučitelj gospod Leopold Pavlin iz Ročinja, v Ročinju g. Ivan Kunc iz Kala, v Kalu g. Anton Lomšek, v Murovcah g. Andrej Filipič, v Srednje Kambreško g. Viljem Tomažič, v Lig g. N. Zajec, v Ravne g. V. Šubic, na Lokve g. Vladimir Koršič, v Čepovau gospod Alojzij Lovrenčič, v Lom g. Peter Nemeč, v Lokovec g. Rudolf Reja, na Otlico g. Mihael Vrčon, v Zapotok g. Pavel Toroš, v Dol g. Anton Faganelj, v Dornberg g. I. Žnidaršič, v Ajdovščini gdč. Ljudmila Lovrenčič, v Vrtojbi gdč. Mar. Sedej, v Solkanu gdč. Rožica Bajt, v Gabrijah pri Ajdovščini g. Alojzij Benko, v Rihenberku kot prov. voditelj gospod Pavel Plesničar iz Sv. Križa, na njegovo mesto pa g. J. Delak, v Podgoro gospod Iv. Turk in okrajni učitelj g. Artur Kodrič. — (Koroško): G. A. Hornbogner, učitelj v Strassburgu, pride za učitelja na meščanski šoli v Velikovcu. Prestavljeni so: učitelj g. Valentin Švikaršič iz Sel za začasnega šolskega vodjo na Jezersko, g. Leopold Samoniga iz Mohlič v Sele, gdč. Marija Čarf iz Grebinja v Mohlič, Stalno je nameščena gdč. Julija pl. Kleinmayer v Ettendorfu; na novo so nastavljeni: gg. L. Schmid v Dobrivasi, Engelbert

Goltschnig v Medgorjah, Ema Česka v Grebinju in Fani Tichy v Maloščah.

Petindvajsetletnico mature na učiteljsku v Mariboru so praznovali 8. avgusta t. l. v Mariboru sledeči gg. tovariši: Alojzij Arnečič, šol. vodja iz Pameč, I. Bauer, nadučitelj iz Štrasa, Ant. Hofbauer, nadučitelj iz Kamnice Vinko Jug, nadučitelj iz Podove, Ivan Karba, učitelj iz Ljutomera, Matija Kavčič, nadučitelj iz Jurklostra, Ivan Kellenberger, nadučitelj iz Svičine, osip Kreinz, učitelj iz Maribora, Frančišek Leskovar, nadučitelj iz Nove cerkve, Miloš Levstik, učitelj iz Celja, I. Nedok, nadučitelj iz Radgone, Viljem Neuner, nadučitelj iz Mute, Frančišek Megla, nadučitelj iz Št. Lenarta, Frančišek Pečovnik, nadučitelj iz Št. Jurija ob Taboru, Ivan Pirch, nadučitelj iz Konjic, Anton Porekar, nadučitelj s Huma, Martin Šalamun, nadučilelj od sv. Miklavža, Alojzij Seidler, nadučitelj nem. šole v Konjicah, Ivan Smolnikar, šol vodja iz Zavodnje, I. Walter, nadučitelj iz Nemške Bistrice, Teodor Weinhardt, nadučitelj iz Dornave, Ivan Zotter iz Gomilkega. — Dne 6. septembra t. l. pa so v Ljubljani praznovali petindvajsetletnico svojega službovanja gg. tovariši: Josip Bizilj, učitelj-voditelj iz Peč, Jurij Erker, st., učitelj-voditelj iz Spodnjega Loga, Jurij Erker, ml., nadučitelj iz Srednje vasi, Anton Funtek, c. kr. profesor v Ljubljani, Jakob Furlan, učitelj v Ljubljani, Fran Gale, učitelj v Ljubljani, Luka Jelenc, učitelj v Ljubljani, Josip Klemenčič, nadučitelj iz Galicije, Hinko Paternost, nadučitelj iz Predoselj, Ivan Poznik, učitelj-voditelj iz Ovčjaka, Josip Schmoranzler, učitelj iz Maribora in Ivan Wittreich, nadučitelj iz Črmošnjic.

Imenovanja. V istrski deželni šolski svet pridejo vsled imenovanja cesarjevega župnik vološki, g. Vincencij Zamlijič, ravnatelja puljske in koprške gimnazije gg. Maresch in Ivan Bizjak ter ravnatelj koprškega učiteljskega gospod Viktor Bežek — Naučni minister je imenoval vadniškega učitelja na učiteljsku v Ljubljani g. Josipa Verbiča za glavnega učitelja na ženskem učiteljsku v Ljubljani. — Veroučitelj na I. državni gimnaziji v Ljubljani g. dr. Alfonz Levičnik in gimnazijski učitelj na istem zavodu g. dr. Karol Wedan sta postala definitivna ter se jima je priznal naslov „profesor.“ — Suplent na gimnaziji v Kranju g. Bogumil Remec je imenovan za provizoričnega učitelja na II. državni gimnaziji v Ljubljani. — Inženir g. Jaroslav Förster je imenovan za definitivnega učitelja na ljubljanski c. kr. umetno-obrtni strokovni šoli ter mu je podeljen naslov „profesor.“ — Za glavnega učitelja na učiteljsku v Kopru je imenovan g. Vladimir Nazor. — Profesorju na gimnaziji v Kranju g. Antonu Jeršincu je podeljeno profesorsko mesto na II. državni gimnaziji v Ljubljani. — Suplent na mariborski gimnaziji g. Ivan Masten je imenovan za pravega učitelja na državni gimnaziji v Kranju in suplent gospod dr. Ludovik Gauby v Gradcu za provizoričnega učitelja na državni realki v Ljubljani.

Zrelostne izpite na c. kr. ženskem učiteljsku v Gorici so prebile: Z odliko za ljudske šole s slovenskim in nemškimi učnimi jeziki: Milica Gabrijelčič, Josipina Škrjanc in Hermina Turšič. — Z odliko za nemške in z zrelostjo za slovenske ljudske šole: Ema Abram in Ana Vizjak. — Z odliko za slovenske in zrelostjo za nemške ljudske šole: Terezija Pipan, Marija Šket in Lavoslava Vadnjal. — Zrele z nemškim in slovenskim

učnim jezikom so: Gizela Bellinger, Terezija Cigoj, Ljudmila Gulin, Marta Heren, Marija Kocmut, Doroteja Mervič, Erna Murgel, Štefanija Rolih, Ana Sedej, Danica Šantel, Gabrijela Vittori in Josipina Vončina. — Zrele s slovenskim učnim jezikom: Ana Brišnik, Marija Kregar, Josipina Marinič, Gabrijela Mikuluž, Ana Perin Štefanija Pogorel, Srečka Poljšak Helena Prešeren, Avgusta Röss, Ema Sterniša in Emilija Vovk.

Zrelostni izpit na c. kr. učiteljsku v Kopru je delalo 27 Slovencev, 3 Hrvatje in 18 Lahov. Izpričevalo zrelosti so dobili sledeči Slovenci: Baša Anton iz Bitin (Kranjsko), Borštnik Srečko iz Dolij (Kranjsko), Črne Blaž iz Tomaja, Čok Jožef iz Lonjera, Faganeli Anton iz Mirna, Ivančič Adalbert iz Kobarida, Koršič Vladimir iz Gorice, Lavrenčič Alojzij iz Kamnja, Lomšek Anton iz Cerkelj (Kranjsko) Mikuš Matevž iz Črnega vrha (Kranjsko), Močnik Jožef iz Bukove, Mravljak Dragotin iz Vuzenice (Štajersko), Nemic Peter iz Bilj, Pahor Jožef iz Sežane, Podgornik Filip iz Gorenje Tribuše, Reja Rudolf iz Gorice, Rustja Jožef iz Orehka, Stebulj Adalbert iz Trsta, Šubic Alojzij iz Bovca, Toroš Pavel iz Medane, Vrčon Miloš iz Doblj, Vrtovec Ciril iz Doline.

Za nadzornika risarskega pouka na srednjih šolah in na učiteljskih je naučni minister imenoval tudi za šolski leti 1906/7 in 1907/8 dosedanega strokovnega nadzornika Hermana Lukasa.

V pokoj so šli g. Josip Bizilj učitelj v Pečah in g. Leopold Zupin, učitelj v Brusnicah, Josip Kenda, učitelj na Ljubinj in gdč. Marija Schlaipach v Št. Juriju pri Kranju.

Zrelostni izpiti na c. kr. moškem učiteljsku v Ljubljani so se vršili od 9. do vštete 17. julija. Izprašanih je bilo 33 gojencev. Od teh so naredili

izpit a) s slovenskim in nemškim učnim jezikom: Ivan Bajde iz Čemšenika, Vinko Brus s Police pri Višnji gori, Jožef Dolgata iz Zgornje Košane, Egon Gregorič iz Kostanjevice, Ludovik Jakofčič iz Mošenj, Lovro Kleindienst iz Ljubljane, Frančišek Korent iz Ljubljane, Jožef Lampe iz Kranja, Anton Lamut iz Sela, Pavel Lavrič iz Čateža, Frančišek Lončar iz Zagreba, Frančišek Marinček iz Župeče vasi (z odliko), Pavel Medič iz Ljubljane, Aleksander Neřima iz Kamnika, Rajko Novak iz Idrije, Frančišek Podbregar iz Ljubljane, Rudolf Poljanec iz Ljubljane, Ernest Radovich iz Gorice, Viljem Rožič iz Loža, Alojzij Selinšek od Sv. Ivana pri Ptuj, Anton Sepaher iz Semiča (z odliko), Ernest Šusteršič iz Ljubljane, Emil Tomšič iz Trebnja, Vinko Zaletel iz Ljubljane; b) s slovenskim učnim jezikom: Hinko Paternost iz Ljubljane, Vinko Robljek iz Kresnic, Friderik Drmelj iz Cirknice, c) štirim gojencencem se je dovolil ponavljalni izpit iz enega predmeta, dva pa sta reprobirana za celo leto.

Metelkova ustanova. C. kr. deželni šolski svet je podelil Metelkove ustanove v znesku 62 K 74 h sledečim gg.: Janko

Bajec, nadučitelj v Spodnji Idriji; Ivan Cvirn, nadučitelj v Veliki Dolini; Ivan Grad, nadučitelj v Košani; Julij Slapšak, nadučitelj v Vodica; Ivan Dremelj, učitelj na Polici in Ivan Šemerl, učitelj v Lescah.

Razširijo se šole. Enorazrednica v Trzinu v dvorazrednico in dvorazrednica v Bohinjski Bistrici v trirazrednico.

Umrli je v Gorici g. Fran Budan, bivši profesor na nekdanjem moškem učiteljskištvu v Gorici in c. kr. okr. šolski nadzornik.

Polleten dopust je c. kr. poljedelsko ministrstvo dovolilo c. kr. učiteljicama gdč. Antoniji Jannochni in gdč. Juliji Tauses v Idriji, c. kr. dež. šol. svet pa učiteljici gdč. Hemi Zajec v Žužemberku.

Razpisane učiteljske službe. Na dvorazrednici v Vrbovem je stalno popolniti nadučiteljsko in drugo učno mesto. Prošnje do 22. septembra 1906 na c. kr. okr. šol. svet v Postojni. — Na štirirazrednici v Dolenjem Logatcu je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 19. septembra 1906 na c. kr. okr. šol. svet v Logatcu.

Drobtine.

„**Slomškova zveza**“ bo zborovala o božičnih počitnicah. Skrbeli bomo za zanimiv dnevni red, Vabimo vse somišljenike k sodelovanju in zlasti k agitaciji za udeležbo. Vabilo objavimo kasneje. Pojasnila daje in odgovarja na eventualna vprašanja Fr. Jaklič, učitelj v Dobrépoljah.

Jeremijade „Učit. Tovarša“. „Bili so časi — in ni dolgo od tedaj — ko je zagovarjal učiteljstvo „Slov. Narod“ sam, a ti časi so se naglo izpremenili.

Roka, ki nas je gladila, nas bije; napredni „Narod“ je stopil v krog tistih listov, ki so bili in so še sedaj učiteljstvu sovražni“ . . .

„V deželnem zboru Kranjskem ima moč nemško-slovenska liberalna večina. Storila je za učiteljstvo to in ono a ne tega, kar bi lahko in kar bi morala, ako bi hotela. Padale so z bogate mize samo drobtine“ . . .

„Trdimo, da bi narodno-napredne stranke že davno več ne bilo, ako se ne bi učiteljsvo toliko pahal za njo“ . . .

„Okrajni šolski nadzorniki so od danes do jutri. Ako hočejo sebi dobro, morajo tedaj, ko se začne njih funkcijska doba, pošiljati slaba poročila, ki prihajajo vedno boljša in ugodnejša, da vidijo v Ljubljani, kaj so gospodje nadzorniki storili za šolstvo. Njih poročila so njih kvalifikacija“. (Krasni ljudje! In sami listi z njihove gore! Op. ured.) „Liberalna stranka je bila do učiteljstva polna obljub, a izvršila jih je malo. Na mnogih krajih pa so liberalci tako ošabni in prezirljivi, da gledajo učitelja preko rame... Njegovo delo (dr. Tavčarjevo) je bilo tako, da si je vso ljudsko maso pridobil klerikalizem.“

„**Vijolice iz Slov. Naroda**“. Članek kaže o veliki domišljavosti nekaterih naših učiteljev. Nam ne prihaja na misel, da bi se prepirali z dotičnimi gospodi, ki drugim nedelavnost očitajo, sami pa se pri vsaki priliki tresejo kot bojzljiva perutnina, ki družega ne ume, kakor časih zakokodakati v „Učit. Tovarišu“. So li taki možje pri naši stranki ali ne, je čisto brez vsakega pomena. Dosegli ne bodo nikjer nič, ker so itak preleni, naj gredo, torej, kamor hočejo. Mi za njimi ne bomo jokali. Kako domišljav in smešno visok je ta zarod, ki dosedaj od sebe še ni dal nobene fige“ . . .

„Učitelji so stranki več škodovali kakor kotistili“. „Ogromna večina učiteljstva itak ničesar ne stori za stranko“. „Da ima učiteljstvo med ljudstvom tako malo zaslobe, ni kriva samo duhovska agitacija, krivi so tega v veliki meri tudi učitelji sami“. „Glede delovanja v šoli konstatiramo, da so poročila dež. šol. nadzornikov, ki se predlagajo dež. šol. svetu, le izjemoma ugodna, večinoma pa jako neugodna in polna bridkih pritožb. Tako je že 20 let sem... iz poročil je razvidno, da so učni uspehi povprek slabi“. Od vseh strani se pritožujejo pristaši napredne stranke, da se učiteljstvo odteguje

vsakemu delu, da hoče najneznatnejši možiček igrati vlogo malega paše, ne stori pa družega. kakor da po krčmah zabavlja na ves svet. „Povedati pa moramo tudi, da nas ni nihče tolikrat zapeljal in zlorabil, kakor prav nekateri učitelji, tako da smo postali jako nezaupni“

Dovolj za enkrat. Tovariši in tovarišice, pomolite jih večkrat pod nos svojim liberalnim kolegom.

Obrabljene limanice. Liberalna stranka dela programe. V njenem odboru sta tudi učitelja T. Romih in Jelenc in ta dva sta porabila ves svoj mogočni vpliv zlasti Jelenc, da dosežeta tudi za učitelje nekaj. In dosegla sta mnogo. Liberalna stranka bo sprejela v svoj program — kakor je izdal Jelenc, — tudi sledečo točko: „Glede učiteljskega stanu, čigar gmotni položaj je tako krivičen in nevreden, je smatrati izdatno izboljšanje tega položaja za eno najvažnejših kulturnih dolžnosti vsake ljudske stranke“. Tega niso učitelji še nikdar slišali. Zato bodo pridrli 11. oktobra v Ljubljano, kjer bo razgovor o tem. Dober tek tistemu, ki še ni sit obljub.

Ali so liberalni učitelji nasprotniki cerkve in katoliške vere ali ne?

Kadar kdo kaj takega trdi, vpije „Tovariš“, da se jih denuncira in natolcuje. Sedaj pa glejmo. Na katoliški shod ni pustil „Tovariš“ učiteljev, a nagnal jih je v „Narodni dom“, kjer so zborovali ostanki liberalne stranke v zvezi s socialno demokracijo. Iz resolucije, ki jo prinaša „Tovariš“ s tega shoda prinašamo: „Cerkev nima nobene etične ali kakršnekoli pravice do vpliva v šoli in je dosledno treba strogo ločiti obe področji. Shod zahteva z vsodločnostjo reformo šolskega zakona v zmislu po-

polne, vsako dvomljivo komentiranje izključujoče osvoboditve šole od cerkve, ki pa ima pravico posredovati cerkveni verski pouk v lastnem okviru vsem tistim, ki ga sami žele. Shod zahteva tudi v sedanjih razmerah strogo izvrševanje zakonske določbe, da se ne sme nikogar siliti k udeležbi pri cerkvenih obredih in vajah⁴. Opomniti moramo, da tudi na tem shodu ni nihče govoril o regulaciji učiteljskih plač, česar pa „Tovariš“ ne graja, ker vé, da bi se zborovalci lepo zahvalili za take razgovore. A tudi v programu nove „ljudske (ne smejajte se!) narodno-napredne stranke“ so dali duška svojema „krščanstvu“ v točki: „Smatrajoč vero za zgolj privatno zadevo in stoječ na stališču popolne verske svobode, se stranka dosledno v verska in cerkvena vprašanja ne vtika, uvideva pa edino odpomoč zoper neznosno zlorabo cerkve in duhovske oblasti v strogi ločitvi cerkve od države. Zlasti stranka ne pripoznava cerkvi nikake pravice do šole ter zahteva od cerkve popolnoma svobodno šolo⁴. Iz teh odlomkov se vendar dovolj jasno zrcali versko naziranje liberalnih učiteljev. Je pač pri vas sovraštvo do cerkve in vere prvo, a daleč potem še-le regulacija!

Zahteve „Učit. Tovariša“. V članku „Med dvema ognjema“ je nebroj sentenc „Tovariševega“ kalibra, katere bi naj-uspešnejše glosiral kak humorističen list. Ondi tudi stoji: „Vsaka krivica se mora poravnati“. Mi odločno zahtevamo, da se nam povrne čast in poštenje, ki se nam jemlje potom tiska od obeh naših političskih strank. Potom tiska se nam godi krivica, potom tiska bi se morala

tudi poravnati.“ Ko bo Luka Jelenc pritrjal „močnega terorizatorja“ pred svoj sodni stol in ga prisilil moliti „peccavi“ za svojo stranko, mu garantiramo, da pripeljemo od naše strani dr. Šusteršiča, ki bo dal tudi zadoščenje. Za naše sodelovanje si pa izgovarjamo pravico, pripeljati takrat fotografa, ki bo vse prizore ovekovečil.

Ženska akademija je v Freiburgu v Švici. V minolem letnem tečaju je obiskovalo to akademijo 42 slušateljic iz Nemčije, Avstrije, Italije, Francije, Angleške, Poljske in Švice. Predavalo je 17 vseučiliških profesorjev o veroznanstvu, modroslovju, pedagogiki, nemščini, francoščini, laščini, angleščini in poljščini ter o dotični literaturi, o zgodovini, zemljepisju, matematiki, botaniki, zoologiji, fiziki in kemiji. Notranje vodstvo akademije oskrbujejo učne sestre iz Menzingena, kanton Zug. Letos so se koncem dveletnega tečaja prvič vršile pismene in ustmene izkušnje, ki so se vrlo dobro obnesle. Na podlagi teh izkušenj diplomirane dame so usposobljene za višja učna mesta na dekliških realkah, ženskih učiteljskih itd.

Stoletnica. Dne 6. avgusta t. l. je minolo sto let, odkar je cesar Franc II. odložil nemško cesarsko krono.

Dohodki šolskih družb. Minolo l. je imela Češka šolska Matica 866.592 K, nemški „Schulverein“ 393.000 kron in naša družba sv. Cirila in Metoda 64.328 kron dohodkov. Od vžigalic je dobila Češka šolska Matica 40.000 K, nemški „Schulverein“ 1000 K in družba sv. Cirila in Metoda 1400 K.

V odbor družbe sv. Cirila in Metoda je bil pri zadnji glavni skupščini v Logatcu izvoljen kandidat učiteljstva, g. Fran Črnagoj, nadučitelj na Barju. V minolem letu je imela družba sv. Cirila in Metoda 17 ljudskošolskih razredov

in 11 otroških vrtcev. Vseh otrok je bilo koncem leta v družbinah zavodih 1886 — Pri družbi se je ustanovil tudi penzijski zaklad.

Ljudsko šolstvo v Dalmaciji. V šolskem letu 1905/6 je bilo v Dalmaciji 398 ljudskih šol s hrvaškim in 1 z italijanskim učnim jezikom. Poleg teh je bilo 25 privatnih šol. Šolodolžnih otrok je bilo 57.267, šoloobiskujočih pa 49.402. Učiteljev je bilo 426 in 333 učiteljic.

Šolski zdravniki v Avstriji. V naučnem ministrstvu so izdelali predpise za vpeljavo šolskih zdravnikov. Ti zdravniki bodo imeli nalogo, med letom šolsko mladino preiskati in se prepričati o njenem zdravstvenem stanju. Istotako bodo odločali ob vstopu v šolo pri učencih in učenkah, če jih treba oprostiti telovadbe, petja ali ročnih del. Šolski zdravnik bo imel od vsakega razreda 40 K honorarja. Tako bo odstranjeno mnogo bolezni, ki se vkoreninijo v šolskih letih, kakor kratkovidnost, sključenost itd.

Ljudsko šolstvo v Šleziji. V Šleziji je 505 javnih ljudskih šol; od teh je 233 nemških, 128 čeških in 142 poljskih; 24 nemško-čeških in 28 nemško-poljskih. Te šole je obiskovalo preteklo šolsko leto 118.742 otrok.

Učiteljstvo v Parizu. Po najnovjši štetvi je v Parizu 165 glavnih učiteljev, 1642 učiteljev in 81 pomožnih učiteljev; 377 glavnih učiteljic, 2337 učiteljic in 266 pomožnih učiteljic. Plače imajo glavni učitelji in glavne učiteljice po 4500 frankov, učitelji in učiteljice pa po 3100 frankov.

Boj proti analfabetizmu s pomočjo zasebnega poučevanja. Poljski odbor „Towarzystwa Szkoły Ludowej“ v Galiciji je izdal razglas, v katerem popisuje žalostne prosvetne razmere v Galiciji ter pozivlje poljsko občinstvo, da vsak, ki zna čitati in pisati, nauči enega

analfabeta pisati in čitati, da tako s časoma izgine ta sramota poljskega naroda“. V pozivu se trdi, da je od 3.000.436 Poljakov v Avstriji 1.181.726 odrastlih analfabetov; 375.899 jih pa zna samo čitati. Velikanski odstotek od te številke pripada na Galicijo, ki ima sama 1.158.282 poljskih analfabetov med 2.789.788 poljskimi prebivalci. V Galiciji je 900 občin brez šole; 104.000 otrok zaradi pomanjkanja šol ne hodi v šolo.

Novi šolski zakon na Japonskem določa, da je ljudskošolski pouk obvezen in brezplačen ter traja od 6.—14. starostnega leta. Prva štiri leta se poučuje japonščina in kitajščina, zadnja štiri leta pa tudi angleščina.

Švedsko turistovsko društvo je darovalo učiteljšičem 2000 K, da porabijo ta denar za naučna potovanja učiteljskih pripravnikov.

Učiteljski štrajk v Črni gori. 62 učiteljev je izjavilo, da ustanovi za toliko časa svoje delovanje v šoli, dokler se jim ne izboljša gmotni položaj. Tudi cetinjski „Učiteljski list“ je nehal izhajati.

Učiteljstvo in liberalci. Mesto Bielitz v Šleziji je liberalno mesto, kojemu na čelu stoji protestantski župan, ter ima tudi podružnico „Svobodne šole“. Toda tamošnji liberalci se na vso moč upirajo, da bi prišel kak učitelj v občinski zastop, zato jih pa „Deutsch-österreichische Lehrer-Zeitung“ v 11. številki takole karakterizuje: „Sie seien ein Geldmenschentum, welches keine Arbeit mehr wertet als die Arbeit des Geldes und ideale Güter wie Volkstum, Religion, Wohltätigkeit u. s. w. nur noch als eine zuweilen passende Dekoration des Geldsackes benützt. Sie besitzen eine Bildung, die sich durch eine Vermessenheit alles zu verstehen und beurteilen zu können, als Halbbildung ausweist. Es herrscht in

allen Grundlagen des sittlichen Lebens zersetzender Geist.“

Šolstvo na Angleškem. Anpleška ima 12.157 občinskih šol s 3.083.990 otrok, 16.320 cerkvenih šol s 3.305.949 otrok, 1843 rimskokatoliških šol s 135 tisoč 868 otrok, 24 izraelskih šol z 8149 otrok in 949 šol s 171.471 otrok brez konfesijskega značaja. Londonske ljudske šole nadzoruje 27 državnih šolskih nadzornikov. Uprava šol stane 200.000 funtov šterlingov, t. j. okolo 6.000.000 kron.

V Ptuju ustanove zavetišče za osirotele otroke ptujskega okraja.

Izjave znamenitih, nekatoliških mož o „svobodni šoli“. Prostopidlarji, židje, soc. demokratje, ateisti in brezverci so bili že od nekaj sovražniki krščanske vzgoje, nasproti pa so bili za tako vzgojo vsi učenjaki, kateri so nad vse ljubili resnico.

Z ozirom na gonjo, ki se je pričela zadnji čas tudi pri nas proti vsemu kar diši v šoli po krščanstvu, je umestno navesti sodbo nekaterih imenitnih mož, o tem, kaka naj bodé vzgoja v šoli.

Slavni francoski učenjak **V i k t o r C o u s e n** je prepotoval svoj čas po naročilu ministra Montaliveta Nemčijo in posebno Prusijo, da se prepriča o duhu, ki veje po nemških šolah. Ta učenjak je pisal iz Berolina ministru med drugim tudi to-le: „Neobhodno potrebno je, da ustvarimo v srcih naših mladih učiteljev trdno moralno podlago, to se pravi na učiteljskih moramo postaviti na prvo mesto poduk v krščanskem nauku, in sicer mora biti glede veronauka na naših učiteljskih tako urejeno, da bodo učitelji, ko jih zapuste, dobro in temeljito poučeni o krščanstvu, o njegovi zgodovini, o njegovih dogmah in o njegovi morali. To povdarjam posebno zato, ker se mi zdi, da je najpotrebnejše. Ljudske

šole tega ali onega naroda morajo biti prešinjene z duhom onega verskega izpovedanja, h kateremu narod pripada. Vera je po mojem mnenju najboljša, da celo jedina podlaga ljudske vzgoje. Jaz poznam še precej Evropo, a nikjer nisem našel dobrih šol, kjer ni bilo v njih krščanske ljubezni. — Šole uspevajo izvrstno posebno na Nemškem, na Holandskem in na Škotskem, kjer slone popolnoma na verski podlagi. Le zapravljajte na Francoskem državne zaklade in občinske dohodke, da ustanovite lepe plače in penzije za novi zarod takozvanih industrijalnih učiteljev; ali nikar ne mislite, da smete prezreti krščansko ljubezen in duh uboštva, skromnosti, pogumne vdanosti, katerega more dati ljudskemu vzgojiteljem edino le krščanstvo, če se ga dobro umeva in uči. Kolikor bolj vse to premišlujem, gospod minister, kolikor bolj tukajšne šole opazujem, ter se pogovarjam z ravnatelji tuk. učiteljskih in z ministerskimi svetovalci, pridobivam si vedno bolj prepričanje, da bodemo morali tudi mi na Francoskem stopiti glede krščanske vzgoje z našo duhovščino v dogovor, ter da bodemo morali na vsak način tudi na naših učiteljskih uvesti veronauk. Prepričan sem popolnoma, da se s tako pisavo na Francoskem marsikomu zamerim, ter da me bodo smatrali mnogi za jako pobožnega. Ali gospod minister pomisliti morate vendarle, da Vam tega pisma ne pišem iz Rima, ampak iz Berolina.“

Naučni minister **P u t t k a m m e r**, je podal v nemškem državnem zboru dne 14. junija l. 1879 to-le izjavo:

„Veronauk mora biti središče vseljne ljudske izobrazbe. Krščanski značaj naše šole je najboljši paladij našega kulturnega življenja.“ Nadalje povdarja: „Država in cerkev morata v enaki meri skrbeti za šolo, kajti iz šole izvira velika

korist za državo, pa tudi za cerkev. Država ne more pogrešati mogočnega in vplivnega sodelovanja cerkve pri versko-nravni vzgoji, cerkev pa more svojo vzvišeno nalogo med človeštvom le na pol izpolnovati, ako jo potisnejo iz šole ali pa če se ji sama odtegne.“

V 145. seji državnega zbora dne 22. februarja 1905. se je izjavil sedanji nemški naučni minister dr. Studt: „Gospodje z nasprotne strani naj rečejo kar hočejo. Strinja se z naziranjem ljudstva, strinja se z zgodovinskim razvojem, da je šola verska. Tudi koristim učiteljstva to služi, ker imajo učitelji v šolah, kjer so otroci raznih konfesij, posebno težavno nalogo izvrševati.“

V listu „Neue Blätter für Erziehung und Unterricht“ je dr. Wilhelm Tauser napisal članek „Konfessionsschule oder Simultanschule?“ in dokazuje, da vsa moderna smer pedagogike obsoja brezkonfesionalne šole kot pedagoško napako.

Celo Darwinov privrženec, naravoslovec dr. Gustav Jäger iz Stuttgarta priznava religijo za potrebno vzgojno in učno sredstvo in pravi: „Moral brez religije je podobna meču, ki se nosi za parado. Kadar te zadene sila in je treba izdreti meč, tedaj potegneš iz nožnice, blesteče, šibko pero, ki ne rani in ne bode. Le poizkusite, ako imate otroke. Opominjajte jih, naj bodo pridni in krepstni. Kmalu boste spoznali, da to nič ne izda. Toda pripovedujte jim od ljubelega Očeta, ki je v nebesih, ki vidi vse skrivnosti, o svetem Duhu, ki jih obdaruje, o angeljih, ki jih varujejo, potem boste spoznali na žarečih očeh, da jih to v srce zadene in da je religija edino sredstvo, da se človeka vzgoji v človeka. (Die Darwinsche Theorie und ihre Stellung zur Moral und Religion. Stuttgart 1869. Str 147.)

Učenjak dr. Dennert, izdajatelj protestantskega časnika „Glauben und Wissen“ piše o tem: „Kdor hoče biti kristjan in v odločilnem trenutku ne spozna svoje vere, je vreden zaničevanja, je brezznačajnejš. Le odločen krščanski značaj mora nehote spoštovati tudi nasprotnik. Kje in kdaj pa naj se ta značaj vzgoji? Gotovo v dobi, ko se vse razvija, v mladosti in sicer v domači hiši in v šoli. Kako pa naj postane značajan mlad človek, ki drugo sliši doma in drugo zopet v šoli? Gotovo pa je dolžnost vsakega kristjana, da se vpraša, kaj naj storim, da vzgojim svoje otroke v prave krščanske značaje? In vprašal se bode dalje: Katera šola mi daje poroštvo zato? Odgovor na to je: verska šola. Splošna verska mešanica ni značajno krščanstvo. Ker pa brezkonfesionalna šola v najugodnejšem slučaju more nuditi le neko versko mešanico, zato ni sposobna za vzgojo krščanskih značajev.“

Mahrova trgovska šola je završila letos svoje 71. šolsko leto. Na njej se je šolalo do danes 12.505 učencev. Ta nemški zavod uživa dobro ime daleč na okrog ter dobiva svoje gojence iz vseh slovenskih in tudi drugih jugoslovanskih dežel. Tako je bilo letos na gremijalni trgovski šoli 20 Nemcev, 96 Slovencev, 4 Hrvatje, 1 Srb in 2 Italjana. Privatna trgovska šola je štela 134 učencev; po narodnosti je bilo od teh 15 Nemcev, 50 Slovencev, 17 Hrvatov, 20 Srbov, 29 Italijanov, 1 Francoz, 1 Grk in 1 Rumunec. Te številke pač jasno govore, da imamo že skrajno potrebo trgovskih šol, a menda ni še upanja, da bi jih dobili.

Rokodelsko šolo za pohabljenje so ustanovili v Charleroi v Belgiji. Šola ima dva oddelka. V enem poučujejo osebe, ki ne morejo stati, v drugih pododdelkih pa ostale pohabljenje.

Uče jih rokodelstev, ki jih izvršujejo lahko doma. Zavod bo sam z izdelki pokrival stroške, približno letnih štirideset tisoč kron.

Draga knjiga. Med najdražje tiskane knjige spada psalter, ki sta ga leta 1459 tiskala Just in Scheffer. Ta knjiga je iz velina in je bila tiskana v samo 20 izvodih. Za 12 izvodov se zna še dandanes, kje da se nahajajo. Leta 1844 je bil en iztis te knjige prodan za ceno 125 000 kron. Leta 1904 je neki frankfurtski antikvar kupil en iztis tega psalterja na javni prodaji v Kodanju za 100.000 K.

Novе šolske naredbe v Rusiji. V prejšnjem ruskem ministerstvu je bil sestavljen načrt za urejenje ljudskih šol. Po tem načrtu bi bilo treba ustanoviti vsega skupaj 265 012 novih osnovnih šol. Tako bi bila vpeljana šolska dolžnost, ki bi vezala prebivalstvo cele Rusije. Celo državo bi razdelili v ta namen na šolske okraje. Šole bi morale sezidati šolske občine, a učitelje bi plačevala država. Najnižja plača bi znašala 390 rubljev, t. j. okoli 1200 K. Za te plače bi potrebovali prvo leto 265,550.605 kron. Načrt so mislili predložiti dumi, a ta je zdaj razpuščena.

Račun „Družbe sv. Cirila in Metoda“ za XX. upravno leto 1905 izkazuje skupnih dohodkov 57.833 K 53 v., stroškov pa 56.762 K 55 v., torej prebitka 1070 K 98 v. Ako prištejemo k temu znesku saldo 31. decembra 1904 v znesku 6194 K 73 v., znaša saldo dne 31. decembra 1905 7265 K 71 v. Izmed dohodkov naj omenimo tele posamezne postavke: podružnice so prispevale 24 tisoč 239 K 91 v., občinski svet ljubljanski je dal 1500 K, občine, posojilnice in društva so darovala 3286 K 24 v., časopisi so nabrali 6229 K 62 v., družbene vžigalice so dale 4000 K, (vsega skupaj

torej že 18.000 K), družbena kava je nesla 2636 K 56 v., dohodki narodnega kolka so znašali 4075 K 97 vin. Med stroški omenjamo: gradba družbenih poslopij je stala 8825 K 56 v., šolstvo v Trstu 16.942 K 72 v., vse drugo šolstvo pa 16.760 K 72 v.

Boj za šolske počitnice na Štajerskem še vedno traja. Na raznih shodih se sklepajo resolucije naj bodo počitnice kakor doslej v jesenskem času, na drugi strani pa se učiteljstvo iz pedagoških vzrokov zahteva počitnice po leti. Povsod se opaža „kmečko“ in „učiteljsko“ stališče, ki si stojita nasproti. Mnogokje se je vsled tega med ljudstvom že pojavilo ostro nasprotje proti učiteljstvu. Gospod Anton Kosi zagovarja v „Slov. Gosp.“ (z dne 8. avgusta t. l.) svoje stališče:

Res je, da nobena šolska novotarija ni povzročila pri starših in pri kmečkem ljudstvu sploh toliko razburjenosti kakor preložitve šolskih počitnic iz jesenskega na poletni čas. O tem pričajo mnogostevilni dopisi našim časnikom, zlasti „Slov. Gosp.“, katerih urednik gotovo niti polovico ni priobčil.

„Slov. Gosp.“ je v svoji zadnji številki izjavil, da stoji kot kmečki list v tem oziru na strani kmetov, kar je tudi popolnoma prav. Iz dot. šte. „Slov. Gosp.“ pa je tudi razvidno, da se nekateri starši jeze radi novih šolskih počitnic na učitelje, češ, da so oni vzrok tej novi naredbi. „Slov. Gosp.“ sicer v tej zadevi zagovarja učiteljstvo, a vkljub temu mislim ne bode odveč, ako tudi jaz kot učitelj v tej točki izpregovorim v cenj. Vašem listu nekoliko besedic. Pri vsem moram pritegniti mnenju g. urednika (oz. dotičnega člankarja), da pri nastavljanju novih počitnic učitelji — dasi se je iste vprašalo za mnenje — nikakor niso bili odločilni.

Dotična točka novega šolskega in učnega reda pravi sicer med drugim, da

ima sklepati o tem, kedaj se naj šolsko leto in glavne počitnice prično, po zaslišanju krajnega šolskega sveta in učiteljskega zbora (t. j. učiteljstva dot. kraja) ter upoštevajoč krajevne in gospodarsvene razmere okrajni šolski svet, toda, kar se tiče mnenja učiteljstva, se isto — kakor nas izkušnje uče — navadno le tedaj upošteva, kadar so gospodje že sami v istem smislu kaj ukrenili, o katerem so uverjeni, da je tudi učiteljstvu po godu.

S tem pa sem že tudi označil dejstvo, da je večina učiteljstva za novo šolske počitnice. In zakaj tako? Kdor bi si upal trditi, da je učitelj, ki živi, čuti in trpi s prostim ljudstvom, ki opazuje njegovo dejanje in nehanje, ki pozna njegove potreščine, njegove skeleče rane — kdor bi se torej upal trditi, da je narodni učitelj proti ljudstvu, proti kmetu, ta je ali hudobnež ali pa ne pozna razmerja, ki vlada med pretežno večino (izjeme so povsod!) našega učiteljstva in priprostega ljudstva. Da pa se je velika večina učiteljstva izrekla bodisi uradnim potom, bodisi v zasebnem razgovoru za poletne in ne za jesenske počitnice, vzrok tiči v dejstvu, ker je učiteljstvo že leta in leta uvidevalo, da se v poletni vročini, kakršna vlada pri nas v mescih julij in avgust (prva polovica) v prenapolnjenih razredih z otroki pri najboljši volji in največjem naporu učiteljevem ne da skoraj nič doseči.

Seveda se zdi tebi, cenj. bralec kmečkega stanu, ki se moraš žgati pri težkem delu na polju po cele dneve, seveda se se ti zdi čudno, da bi bila v šoli, kjer je po tvojem mnenju lepa senca, večja vročina, nego pa zunaj na planem pod žarki pekočega solnca. A ko bi stopil kedaj v šolski razred, kjer sedi kakih 80—100, časih še več otrok tesno drug

poleg drugega, kjer se solnčni žarki morda ravno z vso močjo upirajo v šolska ekna, kjer teče po otrokih znoj kar curkoma, da ti ne morejo prijeti v roke nobenega zvezka, da ga ne bi umazali, kjer se razni zli duhovi cele fare snidejo ter se bore za prvenstvo, češ, kdo je močnejši, kjer ti zdaj ta, zdaj oni otrok zaspi (jaz ga pustim mirno spati, ž njim itak ničesar ne opravim), kjer, no kaj bom pravil dalje. Ko bi torej stopil v tak razred, gotovo bi moral izprevideti, da je v takih okolščinah ves učiteljev pouk, ves njegov trud bezuspešen in da si po vse pravici želi dóbe, ko bi mogel zopet s svežim svojim duhom vzbujati duševne moči mladine, ki so mu jo izročili v odgojo in pouk starši.

Ako se je torej izreklo učiteljstvo za poletne počitnice, je storilo to iz tega vzroka, ker bi rado delovalo v ugodnejših razmerah, ker bi rado z otroki doseglo več, kakor je bilo to dosedaj spričo ravno kar navedenih zaprek doseči mogoče.

Iz tega stališča mora biti po mojem mnenju vsak učitelj za poletne počitnice. Seveda ima kakor vsaka, tako tudi ta stvar še svojo senčno stran, in to je tista stran, ki jo naglašajo starši, to je stran, ki jo naglašča kmečko ljudstvo. Pisec teh vrstic ni samo učitelj, marveč tudi posestnik ali če hočete v širjem pomenu besede kmet. V prvi vrsti je seveda učitelj, in zato se je tudi v tem smislu izrekel za počitnice, ko so ga vprašali o tej stvari za mnenje, dasi je že takrat izprevidel in vsak dan bolj uvideva, kako zelo bode zanemarjal jeseni, ko bode zopet pouk, svoje kmečke dolžnosti.

Za jelo je povsod dovolj ljudi, a za delo pa vedno premalo. To živo čutimo, zato si skušamo pomagati z mladim naraščanjem = z otroki, a ti so nam za sedaj, vsaj za letos odvzeti, zakaj malo upanja je, da bi hotel deželni šolski svet

počitnice podaljšati. Točke, na katero bi se mogel deželni šolski svet pri tem privoljenju v podaljšanje glavnih šolskih počitnic opirati, ne najdem v novem šolskem in učnem redu nikjer. Odstavek III. § 53 sicer pravi, da more deželna šolska oblast podaljšanje glavnih počitnic za eno leto dovoliti, a le v izvenrednih slučajih, kakršno je n. pr. zidanje šolskega poslopja itd.

Kar je prej mogoče in kar je v § 60 šolskega in učnega reda dovoljeno, je uvedba nerazdeljenega predpoldanskega pouka tako, da bil v času, ko je največ dela, recimo od 16. septembra do 1. novembra samo predpoldanski pouk. V tem oziru se nekateri krajni šolski sveti oziroma občine pri okrajni šolski oblasti že glasé. Bode li kaj pomagalo ali ne, o tem nas pouči bodočnost. Bolje nekaj, kakor pa nič. Za danes dovolj. Hotel sem samo pojasniti stališče, katero zavzema glede glavnih počitnic večina ljudskega učiteljstva. Morda se prilično še oglasim.

Prošnja šolskih sester — za zasebno šolo v Celju. Ker Slovenci mesta Celja in celjske okolice še dosedaj niso dobili javne dekliške šole, primorane so njih deklice obiskovati zasebno 6. razredno šolo Šolskih sester, katero vzdržuje „Katoliško podporno društvo v Celju“. Ker pa je šolsko poslopje za sedanje razmere zelo premajhno in se je bilo bati, da bi se vsled pomanjkanja prostora moral nekaterim učenkam odreči obisk imenovane šole, sklenilo je „Kat. podporno društvo“ povišati šolsko poslopje za jedno nadstropje. A društvu primanjkuje gmotnih sredstev. Vzdrževanje šole samo stane že mnogo, a sedaj še bo imelo društvo veliko stroškov vsled razširjanja šolskega poslopja. Zato pa se bodo v prihodnjih dneh zglasile šolske sestre pri dobrotnikih šolske mladine ter jih prosile za majhno

podporo. Naj bi našle povesod odprte roke, ker se vsak dar porabi v blagor naše šolske mladine, ki bi bila sicer pri žalostnih šolskih razmerah v Celju izročena potujčevanju. Kdor pa bi rad svojevoljno poslal kak prispevek, naj ga pošlje na blagajnika „Kat. podp. društva“ č. g. Ivana Gorišek, vikarja v Celju.

C. kr. umetno - obrtna strokovna šola v Ljubljani. Šolsko leto 1906/7 se prične za oddelke II. do V. v četrtek, dne 20. sept. 1906. Zimski tečaj za stavbne umetnike se otvorijo 3. nov. 1906. Vpisovanje v te kurze se vrši zadnji teden meseca oktobra. Šola za obdelovanje lesa ima dveletni pripravljajalni tečaj in posebne strokovne oddelke s triletnim poukom. Pripravljajalni tečaj ima nalogo, nadomeščati prve razrede srednje šole ter podajati učencem splošno podlago za katerikoli obrt. Vzprejemni pogoji za učence in učenke se izvejo od ravnateljstva. Kdor hoče kot redni učenec (učenka) na novo vstopiti v šolo za obdelovanje lesa ali umetno vezenje, naj se v spremstvu svojih roditeljev ali njih namestnikov zgłosi pri ravnateljstvu 17. ali 18. septembra dopoldne ter prinese s seboj potrebno šolsko izpričevalo in dokaze za predpisano starost. Učenci in učenke, ki so že hodili v ta zavod, se morajo dne 9. septembra dopoldne javiti s poslednjim letnim izpričevalom, učenci, ki vstopajo v I. letnik dnevne šole za obdelovanje lesa, morajo poleg tega prinesiti potrdilo svojih roditeljev, oziroma njih namestnikov, da so le ti zadovoljni s poklicem, ki si ga je izvolil učenec (stavbno in pohištvno mizarstvo, strugarstvo, rezbarstvo, kiparstvo.) Izredni učenci in učenke (hospitantinje) se takisto vpisujejo v dne 17., 18. in 19. sept., potem pa tudi med šolskim letom, kolikor to dopuščajo šolski prostori. V javni risarski šoli se sprejemajo obiskovalci in obiskovalce celo leto. Pouk

v oddelku za pletarstvo traja za tiste, ki hočejo dobiti izpričevalo usposobljenosti za samostojno izvrševanje pletarskega obrta, tri leta, za one pa, ki nameravajo gojiti pletarstvo le kot domači obrt, eno, oziroma dve leti. Šola za obdelovanje leta je l. 1904/5 absolviralo 6 učencev, in sicer 3 mizarji, 1 strugar in 2 kiparja. Izmed mizarjev delata 2 kot pomočnika v Ljubljani, 1 v Št. Vidu; strugar je neznano kje, 1 kipar je pomočnik v Ljubljani, 1 pa je risar v Ljubljani. Šola za umetno vezenje in čipkarstvo je v šolskem letu 1904/5 odpustila 8 absolventin, vse iz oddelka za umetno vezenje.

O sprejemu gojenk v gospodinjsko šolo c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani. Meseca oktobra se otvori deveti tečaj gospodinjske šole, ki bo trajal 12 mesecev. Gojenke morajo stanovati v zavodu, ki je pod vodstvom čč. gg. sester iz reda sv. Frančiška. Zavod je v posebnem posloplju poleg Marijanišča na Spodnjih Poljanah v Ljubljani. Pouk, ki je slovenski in brezplačen, zavzema poleg verouka, vzgojeslovja, zdravoslovja, ravnanja z bolniki, spisja in računstva vse one predmete, ki jih mora umeti vsaka dobra gospodinja, zlasti se pa poučuje teoretično in praktično o kuhanju, šivanju (ročnem in strojnem), pranju, likanju, živinoreji, mlekarkstvu, vrtnarstvu i. t. d. Gojenke se istotako vežbajo v gospodinjskem knjigovodstvu ter v ravnanju z bolniki in bolno živino. Gojenke, ki se žele učiti nemškega jezika, dobe v tem predmetu brezplačen pouk in priliko, da se v enem letu zadosti privadijo nemškemu jeziku. Gojenka, ki bo sprejeta v zavod, plača na mesec za hrano, stanovanje, kurjavo, razsvetljavo, perilo, t. j. sploh za vse, 30 K, ali za ves tečaj 360 K. — Vsaka gojenka mora prinesiti po možnosti naslednjo obleko s seboj: Dve nedeljski obleki, tri obleke za delo, dva

para čevljev, nekaj belih in barvanih jopic za ponoči, štiri barvana spodnja krila, dve beli spodnji krili, šest srajc, 6 parov nogavic, 10 do 12 žepnih robcev, šest huhinjskih predpasnikov in tri navadne predpasnike. (Predpasniki za delo se tudi preskrbe v zavodu proti plačilu) Če ima katera več obleke, jo sme prinesiti s seboj. Deklice, ki hočejo vstopiti v gospo linjsko šolo, morajo: 1. dovršiti že 16. leto; le izjemoma, v posebnega ozira vrednik slučajih se more dovoliti sprejem mlajših učenk; 2. znati čitati, pisati in računati; 3. predložiti zdravniško izpričevalo, da so zdrave; 4. predložitev obvezno pismo staršev in varuha, da plačajo vse stroške; 5. zavezati se, da bodo natančno in vestno izvrševale vsa dela, ki se jim naloče, ter da se bodo strogo ravnale po hišnem redu. Prošnje za sprejem, ki jim je priložiti šolsko in zdravniško izpričevalo ter obvezno pismo staršev, oziroma varuha, naj se pošljejo do 15. septembra t. l. glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani. V prvi vrsti se v gospodinjsko šolo sprejemajo deklice, ki imajo domovinsko pravico na Kranjskem; če bo pa v šoli prostora, se bodo sprejemale tudi prosilke iz drugih dežel. — Glavni odbor ces. kr. kmetijske družbe kranjske. V Ljubljani, dne 31. jul. 1906.

XXI. redna velika skupščina družbe sv. Cirila in Metoda v Logatcu. Dne 2. avgusta ob 11. uri se otvori zborovanje. Skupščina je bila z ozirom na prejšnje prireditve primeroma slabo obiskana. Prevladoval je mladi napredni naraščaj. Družbin prvomestnik mons. Tomo Zupan naznani skupščinarjem, da je gdč. Papisova izročila njemu za družbo 200 kron, katero svoto je nabrala v Logatcu, ker se je opustila godba. Dalje se zahvaljuje prvomestnik i gosp. nadučitelju Levičniku iz Železnikov na družbi izročeni 52 K. Pozdravi Notranjske, poda tajniško poročilo mesto odstopivšega tajnika g. dekana Žlogarja.

Nato zahteva besedo urednik celovškega „Mira“ g. Ekar. Zahteva ostro od vodstva precizne izjave kot zastopnik 8 koroških podružnic, kako stališče da zavzema družbino vodstvo glede Št. Jakobske šole napram onim faktorjem, s katerimi se vodstvo v tej zadevi pogaja. Na to interpelacijo odgovarja družbin blagajnik g. Aleksander Hudovernik, da družba sv. Cirila in Metoda nikakor ne more podpirati gospodinjske šole, ker je to proti družbinim pravilom, a tudi drugače ne bi bilo v stanu ugoditi dotičnim faktorjem, ker ji denarni položaj tega ne dopušča.

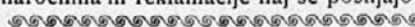
K besedi se oglasi i goriški deželni poslanec g. Blaž Grča, ki v tajnikovem poročilu pogreša podatkov o delovanju družbe sv. Cirila in Metoda na Goriškem. Zato poda govornik sam natančno sliko o šolskih razmerah na Goriškem. Iz tega poročila razvidimo, kako velikansko narodno breme da morajo nositi goriški Slovenci. Skupno morajo vzdržavati goriški Slovenci 27 razredov s 23 učiteljskimi močmi. Stroški znašajo čez 30.000 kron. Ker je to breme razmerno veliko, je umevno, da goriške podružnice „spe“, ker pošiljajo te podružnice direktno na svoj „Šolski dom“. Govornik predlaga resolucijo, da se naj goriškim Slovencem vlašja uarodno delo s tem, da se dogodki družbe sv. Cirila in Metoda iz Goriške prepuste „Šolskemu domu“, kakor se je to dovolilo istrskim podružnicam. Prvomestnik obljudi, da se bo o tem predlogu debatiralo takoj v prvi vodstveni seji.

Akademik Stibler iz Štajerske zahteva pojasnil, zakaj da se v šoli na Muti toliko nemškutari. Prvomestnik poroča, da je to šolo nedavno sam obiskal, a ni slišal niti jedne nemške besede. Pač pa je bil z vspehi te šole zelo zadovoljen. Slično poroča i tajniški namestnik Bradaška.

Urednik Ekar povdarja nasprotno, da na Koroškem slov. šole to ugonablja, ker se premalo poučuje nemščine. Starši zahtevajo, da se njihovi otroci nauče nemščine, in ako se temu ne ugodí, pošljejo svojo deco raje na nemško šolo. Župnik

gosp. Treiber s Koroškega izpove slično. Železniški šef Podkrajšek interpelira vodstvo, kako je to, da ima tvrdka Jebačin velikansko reklamo na Velkavrhovi hiši, v katerej je gospod Jebačin označen za družbinoga zalagatelja, dasiravno je pogodba že potekla. Blagajnik Hudovernik pravi, da vodstvu omenjeno dejstvo glede reklame ni bilo znano. Vodstvo bo vse ukrenilo, da se bo dotična reklama umaknila. Diference same med družbo in g. Jebačinom se bodo pa rešile po pravnih zastopnikih. Urednik Ekar poroča, da so Korošci radi tega poslali potom „Mira“ samo 500 kron, ker so morali za svoj lastni šolski zavod v Št. Jakobu zbrati 75.000 kron, od katerih je nad 72.000 kron zbranih na Koroškem. Akademik Rekar predlaga, da se sestavi posebni odsek za razširjenje narodnega kolka, da se naj omislijo družbine božične in novoletne razglednice. Župnik Treiber s Koroškega predlaga, da družba založi šolske torbice za deklice in fante s slovenskimi napisi. Gosp. Podkrajšek hvali na vso moč Vidrovo žitno kavo. Predlaga, naj se stopi s to slovansko firmo v zvezo. Nadzorništvo poroča pismeno, da je vse v redu. — Vodstvu se da absolutorij. Po tej točki vstane družbin blagajnik g. notar Hudovernik in poroča, da je slov. katol. narodno dijaštvo na svojem sestanku v Idriji dne 31. julija zbralo 28 K, katere je potem akad. phil. Puntar pred skupščino oddal v roke blagajniku. Pri volitvah je stopilo v akcijo napredno dijaštvo in nastopalo proti vodstvu tako, kakor da ne bi obstajalo iz za narod osivelih častitih mož. Morali so sejo prekiniti za 10 minut da se živci pomire. Po dolgih mučnih prizorih, ki so se vršili ob vodstveni mizi, dogovorili so se vendar za kompromisno listo. Ob pol 3. uri se je pričel banket.

Subvencije za obrtne nadaljevanje šole. Obrtna nadaljevalna šola v Šmartnem pri Litiji je dobila državne subvencije za pretečeno leto 1000 kron, ona pa v Toplicah-Zagorju pa 810 kron.

„Slovenski učitelj“ izhaja enkrat na mesec (15.). Cena mu je na leto 4 K, na pol leta 2 K. Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren Ivan Rakovec. — Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani. Tiska Katoliška Tiskarna.
